

KRIZOVÝ PLÁN

pro školní rok 2023/2024

AKTUALIZOVÁNO 25. 10. 2023

Krizový plán školy

(Co dělat v případě výskytu rizikového chování žáků)

V případě zjištění negativních znaků chování žáků školy se zaměstnanci řídí postupem uvedeným v přílohách tohoto dokumentu.

Obsah	Str.
Příloha č. 1 Návkykové látky – drogy	5
Příloha č. 2 Rizikové chování v dopravě	7
Příloha č. 3 Poruchy příjmu potravy (mentální anorexie, mentální bulimie) - PPP	8
Příloha č. 4 Alkohol u dětí školního věku	9
Příloha č. 5 Syndrom týraného dítěte – CAN	11
Příloha č. 6 Školní šikanování	14
Příloha č. 7 Kyberšikana	16
Příloha č. 8 Homofobie	18
Příloha č. 9 Extremismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus	20
Příloha č. 10 Vandalismus	22
Příloha č. 11 Záškoláctví	24
Příloha č. 12 Krádeže	27
Příloha č. 13 Tabakismus (kouření)	29
Příloha č. 14 Krizové situace spojené s násilím	31
Příloha č. 15 Netolismus	33
Příloha č. 16 Sebepoškozování	35
Příloha č. 17 Nová náboženská hnutí	37
Příloha č. 18 Rizikové sexuální chování	39
Příloha č. 19 Příslušnost k subkulturám	41
Příloha č. 20 Domácí násilí a stalking	44
Příloha č. 21 Hazardní hraní	46
Příloha č. 22 Chování žáků s poruchou autistického spektra (PAS)	50
Příloha č. 23 Onemocnění Covid -19 ve školním prostředí	56
Příloha č. 24 Nikotinové sáčky	62
Příloha č. 25 Psychická krize/duševní onemocnění žáka	66
Příloha č. 26 Sebevražedné chování	72

Samostatnou přílohou Krizového plánu je Traumatologický plán.

Krizový plán školy

Krizový plán školy zahrnuje postupy a možná řešení při výskytu projevů rizikového chování, ať už se jedná o šikanu, zneužívání návykových látek, krádeže, vandalství, rasismus atd. Krizový plán je sestaven školním metodikem prevence na základě fungující praxe školy a platné legislativy, konzultován a schválen ředitelem školy.

Cílem krizového plánu je eliminovat či minimalizovat škody v případě, kdy k projevům rizikového chování ve školním prostředí dojde. Je pomocným manuálem pro všechny pedagogické pracovníky a zároveň je k dispozici rodičům, kteří tak mají možnost seznámit se s vnitřními postupy školy a sledovat je.

Krizový plán je součástí preventivního programu a školního řádu školy. Jeho základem je Metodický pokyn MŠMT k primární prevenci sociálně-patologických jevů u dětí a studentů ve školách a školských zařízeních 20 006/2007-51 a Metodický pokyn MŠMT k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení. Č. j. 24 246/2008-6.

V případě zjištění negativních znaků chování žáků školy se zaměstnanci řídí postupem uvedeným v přílohách tohoto dokumentu.

Návykové látky – drogy

Užívání návykových látek lze považovat za rizikové chování, na kterém se podílí mnoho faktorů. Vydefinování rizikových faktorů pomáhá najít vhodné a účinné intervence a předcházet hlubším negativním dopadům, které ovlivňují rozvoj osobnosti a uplatnění mladého člověka v životě.

Doporučené postupy školy:

1. Vytvořit podmínky pro předcházení výskytu případů užívání návykových látek v prostorách školy v době školního vyučování, včetně všech školních akcí i mimoškolní činnosti,
2. zajistit ochranu zdraví žáků před škodlivými účinky návykových látek v prostorách školy v době školního vyučování, včetně veškerých školních akcí,
3. školním řádem školy jasně vymezit zákaz užívání návykových látek ve škole, jejich nošení do školy a jejich distribuci,
4. poskytovat žákům a zákonným zástupcům nezletilých žáků nezbytné informace,
5. poskytovat žákům věcné a pravdivé informace o návykových látkách formou, která je přiměřená jejich rozumovému a osobnostnímu vývoji,
6. působit preventivně na žáky v oblasti primární prevence užívání návykových látek,
7. do veškerých poučení o ochraně zdraví zakotvit informace o rizicích užívání návykových látek a zákazu jejich užívání při všech činnostech souvisejících se školními aktivitami,
8. poskytovat žákům, kteří mají s užíváním návykových látek problémy, jakož i zákonným zástupcům nezletilých žáků, informace o pomáhajících institucích a možnostech řešení situace,
9. při řešení případů souvisejících s užíváním návykových látek nebo distribucí NL je třeba spolupracovat s dalšími zainteresovanými institucemi a orgány – externí subjekty realizující primárně preventivní programy, školská poradenská zařízení, Policie ČR, orgány sociálně-právní ochrany dětí apod.,
10. v případě externích subjektů realizujících preventivní programy ve školách a školských zařízeních preferovat programy, jejichž odborná způsobilost byla ověřena nebo certifikována a efektivita programů je vyhodnocována,
11. v případech, které stanoví zákon, plnit ohlašovací povinnost směrem k orgánům činným v trestním řízení, orgánům sociálně-právní ochrany dětí s rozšířenou působností a zákonným zástupcům nezletilého žáka.

<p>Legislativní rámec</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zákon č. 65/2017 Sb. o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů https://www.pppuk.cz/soubory/primarni_prevence/2017_065_ochrana_pred_navykovymi_latkami.pdf • Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-15-2-2019 • Vyhláška č. 116/2011 Sb., která mění vyhlášku č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-116 • Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40 • Úmluva o právech dítěte 104/1991 Sb. • Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí a mládeže
----------------------------------	---

Rizikové chování v dopravě

Rizikové chování v dopravě můžeme obecně charakterizovat jako takové jednání, které vede v rámci dopravního kontextu k dopravním kolizím a následně k úrazům nebo úmrtím. Z pohledu prevence ve školách je nejvýznamnější dopravní výchova, která začíná na prvním stupni základní školy (navazuje na předškolní dopravní výchovu) a trvá až do prvního ročníku střední školy.

Vhodné postupy:

I. Dopravní výchova

- Dopravní besedy v prostředí školní třídy – může vést dopravní policista, dopravní psycholog, vyškolený pedagog,
- použití multimediálních pomůcek – ilustrace prostřednictvím audiozáznamu, PC her, přehrávání scének, různých ilustrovaných materiálů (např. pro výuku dopravního značení – více informací v odkazech na literaturu),
- praktický nácvik na dopravním hřišti,
- exkurze (pracoviště dopravní policie, dopravní podnik aj.).

II. Práce s rodinou

- Formou poskytování informací na rodičovských schůzkách, případně individuální konzultace se zákonnými zástupci, za vhodné považujeme poskytnutí informačního materiálu zákonným zástupcům (více viz. odkazy na literaturu) podle způsobu dopravy jejich dítěte do školy.

III. Práce s osobností dítěte

- Za osvědčené považujeme indikaci prostřednictvím pozorování při dopravní výuce (případně na dopravním hřišti), nebo dle rizikových faktorů (uvedených výše) zjištěných při screeningu rizikového chování obecně. Ve výjimečných případech může jít také o informace od policie (přestupky nebo trestné činy).
- Za nevhodné postupy pro děti na ZŠ považujeme multimediální masové akce založené na prezentaci negativních dopadů (formou zastrašování) rizikového chování v dopravě.
- V kontextu dopravy téměř výlučně komunikujeme se zákonnými zástupci žáka a domlouváme případné akce orientované na zvýšení kompetencí žáka v dopravním systému (ideálně dle informací od zákonných zástupců, v jakých dopravních situacích se jejich dítě pohybuje). Výjimečně kontaktujeme policii, a to zejména v případě, kdy jsme svědky aktivit žáků, které mohou vést k dopravním nehodám.

Legislativní rámec	<ul style="list-style-type: none"> • Národní strategie bezpečnosti silničního provozu 2011 - 2020 http://www.ibesip.cz/Narodni-strategie-BESIP • Zákon o provozu na pozemních komunikacích a o změně některých zákonů a předpisy prováděcí a související s komentářem https://www.ibesip.cz/getattachment/Tematicke-stranky/Pravidla-silnicniho-provozu/361_01_10_2018.pdf • Implementace dopravní výchovy do školního vzdělávacího programu ZŠ https://is.muni.cz/th/...b/Implementace_DV_do_vzdelavaciho_programu_ZS.docx
---------------------------	--

Poruchy příjmu potravy (mentální anorexie, mentální bulimie) - PPP

Mentální anorexie a bulimie představují ve svých projevech mezní polohy jídelního chování od život ohrožujícího omezování příjmu potravy až po přejídání spojené se zvracením nebo jinou nevhodnou kompenzací energetického příjmu. Pro obě poruchy je příznačný nadměrný strach z tloušťky, nespokojenost s tělem a nadměrná snaha o dosažení štíhlosti a její udržení. Další psychické a zdravotní problémy většinou souvisí s mírou podvýživy a s intenzitou užívaných „metod“ na zhubnutí. Mentální anorexie je porucha charakterizovaná zejména úmyslným snižováním tělesné hmotnosti. Mentální bulimie je porucha charakterizovaná zejména opakujícími se záchvaty přejídání, spojenými s přehnanou kontrolou tělesné hmotnosti.

Doporučené postupy:

- Včasná intervence u rizikových jedinců (rychle zhubnul, zvrací s jakoukoli argumentací...),
- interaktivní programy,
- rozvoj všeobecných aktivit, zájmů,
- předcházení nevhodným redukčním dietám a prostředkům na zhubnutí (důraz ne na nebezpečnost, ale na neúčinnost),
- předcházení šikaně pro vzhled, oblečení, tělesný výkon, to, co jí nebo pije,
- rozšíření nabídky vhodných, konkrétních materiálů (svépomocné příručky jak zvládat anorexii, bulimii) pro nemocné a jejich rodinné příslušníky,
- v souladu s Obecným nařízením EU 2016/679 o ochraně osobních údajů (General Data Protection Regulation neboli GDPR) ochrana citlivých údajů o zdravotním stavu žáků.

Nevhodné postupy:

- Mechanická prezentace informací o PPP a o protagonistech světa dospívajících, kteří trpí PPP (jen vede k nápodobě),
- nezdůrazňovat některé informace, které by mohly vzbudit zájem o amfetaminy, prostředky na hubnutí, kouření... jen pro jejich vliv na redukci tělesné hmotnosti.

Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět:

1. Pediatra,
2. zákonného zástupce vždy, když dítě výrazněji zhubne, opakovaně bylo přistiženo, že zvrací (stačí informace od vrstevníků), sebepoškozuje se,
3. zákonného zástupce, když dítě nechodí do školní jídelny.

Legislativní rámec	<p>Programy zaměřené na zdravou výživu, péči o duševní zdraví mládeže a zdravý životní styl, bezpečnou a udržitelnou redukci nadváhy</p> <p>Některé publikace (svépomocné manuály o PPP) – nevhodné jsou příběhy nemocných.</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.idealni.cz • www.doktorka.cz • www.anabell.cz • www.boulimie-anorexie.cz • www.stop-ppp.estranky.cz <p>Obecné nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 (GDPR) www.gdpr.cz</p> <p>Metodická pomůcka MŠMT k aplikaci obecného nařízení o ochraně osobních údajů a zákona o zpracování osobních údajů v podmínkách školství</p> <p>file:///D:/Dokumenty/Downloads/METODIKA%20GDPR.pdf</p>
---------------------------	--

Alkohol u dětí školního věku

Alkohol je v Evropě nejrozšířenější návykovou látkou. Rozšířenost pití alkoholu má hluboké společenské a kulturní kořeny. Alkohol je legální drogou, přičemž její dostupnost je v různých zemích upravena odlišně. V České republice je podle zákona možné podávat a prodávat alkohol zletilým osobám, tj. od 18 let věku. Při práci s mládeží je velmi důležité klást důraz na informaci, že vznik závislosti není jediným rizikem pití alkoholu. Naprostá většina zdravotních škod i ekonomických ztrát pramení z nadměrného pití nebo pití při nevhodné příležitosti (úrazy, dopravní nehody, intoxikace apod.).

Doporučené postupy:

- Věcnost, a to jak při předávání informací o návykových látkách, tak při řešení případných problémů. Z interakce s pedagogem mají žáci vycítit zájem o jejich zdraví a prospěch.
- Při sdělování informací o návykových látkách není nutné, aby se pedagog stavěl do role experta, je však žádoucí, aby informace, které šíří, byly ověřené, věcné a odpovídaly stavu poznání o tématu.
- Prezentování hodnotících soudů bývá málo efektivní a někdy dokonce kontraproduktivní. Sdělení formulovaná hodnotícím tónem (např. „Je špatné, když děti pijí alkohol.“ nebo „Kouření je špatné, protože způsobuje rakovinu plic.“) jsou méně účinná než sdělení, která jsou suchým konstatováním faktu (např. „Alkohol působí na vyvíjející se nervovou soustavu a může ohrozit zdravý vývoj psychiky. Lékaři i společnost chtějí chránit zdraví mladých lidí, proto ze zákona není dovoleno alkohol podávat nezletilým.“).

Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět:

1. Zákonného zástupce v případě, že dítě má závažnější problém s návykovými látkami,
2. dětského lékaře,
3. specializovaná zařízení, pokud je nutná intervence a není dobrá spolupráce se zákonnými zástupci, specializovaná zařízení,
4. OSPOD v případě, kdy spolupráce se zákonnými zástupci není efektivní a dítě je ohroženo, s upozorněním na možné ohrožení výchovy dítěte (ustanovení § 201 zákona č. 40/2009 Sb. <http://zakony-online.cz/?s10&q10=201>).
5. Škola má povinnost informovat OSPOD (dle § 10 zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí a mládeže <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>), že jde o děti, které jsou ohroženy a jsou uvedeny v § 6 tohoto zákona. Pokud zákonní zástupci se školou nespolupracují a dítě je ohroženo na výchově, mohlo by jejich nespolupracování zakládat také podezření ze spáchání trestného činu Ohrožování výchovy dítěte dle ustanovení § 201 trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. – tím, že závažně porušuje svou povinnost o dítě pečovat nebo porušuje jinou důležitou povinnost vyplývající rodičovské zodpovědnosti, tento trestný čin lze spáchat i z nedbalosti.

<p>Legislativní rámec</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zákon o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů a o změně některých dalších zákonů 167/1998 Sb. https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-167 • Základní informace týkající se alkoholu a drog včetně aktuální legislativní úpravy je možné získat na stránkách Národního monitorovacího střediska pro drogy a drogové závislosti www.drogy-info.cz. • Dobré www stránky mají také velké NNO, které se zabývají problematikou závislostí, nadregionální působnost mají Sananim o. s. (www.sananim.cz) a Podané ruce o. s. (www.podaneruce.cz). V dané oblasti po léta úspěšně působí pražské Prev-centrum (www.prevcentrum.cz). • Užitečným zdrojem kvalifikovaných informací jsou webové stránky primáře Karla Nešpora (www.drnespor.eu). Na těchto stránkách je možné nalézt a volně stáhnout materiály o závislostech, svépomocné manuály i metodické příručky vhodné pro využití ve škole.
----------------------------------	---

Syndrom týraného dítěte – CAN

Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (**CAN - Child Abuse and Neglect**). Jde o jakoukoliv formu týrání, zneužívání a zanedbávání dětí, která je pro naši společnost nepřijatelná.

Jak postupovat:

1. Všimnout si a odhalit to, že dítě nese nějaké stopy týrání.

Jde jednak o změny chování žáka, jednak o fyzické známky vypovídající o násilném zacházení s dítětem. Jedním z nejčastějších signálů ukazujících na možné týrání doma je náhlé podstatné zhoršení prospěchu žáka. Žákovi začne být úplně jedno, zda dostane dobrou, nebo špatnou známku. U žáka se mohou projevit také nejrůznější poruchy v pravidelných návycích – spaní (do školy chodí pozdě) nebo stravování (při obědě opakovaně nedojídá). Pokud jde o tělesné známky, zvláště učitel tělocviku má jedinečnou možnost všimnout si různých modřin, odřenin či nezvyklé únavy či apatie žáka.

2. Pokusit se navázat s žákem osobní kontakt.

Nejlepší je, když se ho učitel někde v soukromí dotáže na to, proč má například na těle modřiny nebo třeba proč v poslední době odchází ze školy jako poslední, zatímco dříve byl naopak mezi prvními, kdo pospíchali domů. Situaci prvního kontaktu mezi učitelem a žákem samozřejmě vždy zjednodušuje to, pokud vztahy mezi nimi nejsou jen striktně formální. Takovouto atmosféru lze ještě umocnit tím, že učitel nabídne žákovi nějaké pohostění, uvaří čaj a rozhovor vede nejdříve zeširoka – nedoporučuje se při takovémto osobním rozhovoru věnovat se problému okamžitě. Předpokládá se, že rozhovor povede většinou třídní učitel. Nic by však nemělo bránit tomu, aby ho vedl i jiný učitel, který má z nějakých důvodů se žáky méně formální vztahy, třeba tělocvikář nebo učitel předmětu, jenž má žák obzvlášť rád a je tedy pravděpodobné, že dobře vychází i s tím, kdo ho vyučuje.

3. O problému informovat další instituce.

Především v situaci, kdy se učiteli nedaří navázat komunikaci s žákem, je dobré obrátit se na pedagogicko-psychologickou poradnu. Jednou z možností je, že učitel žákovi, který se nechce se svým problémem svěřit, doporučí, aby se obrátil na Linku bezpečí.

4. Obrátit se na jeho spolužáky nebo sourozence.

Zeptat se jich, zda o příčině jeho problémů nevědí něco bližšího.

5. Zavolat do školy zákonného zástupce

Chtít po zákonných zástupcích, aby okomentovali to, jak si vysvětlují problémy, které učitel u dítěte vyzoroval. Může tak i zjistit, že skutečnou příčinou žákova neobvyklého chování je něco jiného než domácí týrání. Anebo může být zájem školy o osud žáka pro zákonného zástupce dostatečnou výstrahou k tomu, aby si uvědomil, že další ubližování dítěti bude mít pro něj vážné následky. Navíc učitel může z chování zákonného zástupce nepřímou poznat, zda v rodině k týrání nedochází. Rozumný zákonný zástupce, nebo zákonný zástupce, který svěřenému dítěti nijak neubližuje, by měl naopak uvítat zájem školy, která se ho snaží upozornit na to, že jejich dítě má nějaký problém a je ochotna mu při jeho řešení pomoci. Pedagog se na vlastní oči může přesvědčit, z jakého sociálního prostředí dítě pochází.

6. Zapojit odborníka.

Pokud učitel od zákonného zástupce nic nezjistí, a dítě se chová i nadále nezvykle, jde o další důvod k zapojení odborníka. Tehdy, když dítě samo přizná, že je týráno, nebo když si učitel jinak potvrdí, že bylo nějak fyzicky nebo psychicky poškozeno, měl by kontaktovat odborníky. Při zjištění nějaké zdravotní újmy se však nedoporučuje kontaktovat jen lékaře. Pediatr si totiž přeje, aby dítě přišlo v doprovodu zákonného zástupce. Také do pedagogicko-psychologické poradny by mělo dítě jít spolu se zákonným zástupcem. Pokud se však škole podaří domluvit se s poradnou na kontaktu bez účasti zákonných zástupců, je považováno toto porušení pravidel za přijatelné. Prioritou je pomoci za každou cenu.

7. **Kontaktovat OSPOD.**

V případě, že má učitel podezření na týrání žáka, situace se nezlepšuje a komunikace se zákonnými zástupci také k ničemu nevede, je nezbytné kontaktovat OSPOD, a to podle spádové oblasti, kam škola v dané obci přináleží.

8. **Kontaktovat orgány činné v trestním řízení.**

Pozor na skutečnost o neoznámení trestného činu a nepřekažení trestného činu - týrání svěřené osoby dle ustanovení § 198 trestního zákoníku spadá mezi trestné činy vyjmenované jak v nepřekažení trestného činu (§ 367 TZ) tak v neoznámení trestného činu (§368 TZ). Tím, že nekontaktujeme orgány činné v trestním řízení, v případě, že už jsme se hodnověrným způsobem dozvěděli o týrání svěřené osoby, můžeme být sami pachatelé trestných činů nepřekažení činu a neoznámení trestného činu.

9. **Zařadit do výuky problematiku nebezpečí týrání dítěte.**

Informace o tom, že nikdo nesmí dítěti ubližovat, jsou součástí dětských práv, se kterými by školy měly žáky seznámit. Téma týrání dítěte, zvláště pohlavního zneužívání, může škola zařadit i do sexuální výchovy a pozvat si příslušného odborníka. Každé dítě by se mělo co nejdříve seznámit jednak s tím, co představují takzvané tabu zóny na jeho těle, jednak by mělo vědět, na koho se obrátit a kam zavolat, pokud mu někdo začne ubližovat nebo i když má jen pochybnosti o správnosti chování svých blízkých k vlastní osobě.

Jak řešit sexuální zneužívání:

Sexuální zneužívání je každé nepřiměřené vystavení dítěte sexuálnímu činu nebo chování, které vede k uspokojování potřeb zneuživatele. Pohlavní zneužívání je závažným trestným činem proti lidské důstojnosti, na který se vztahuje povinnost překazít jej (v souladu s trestním zákoníkem). Překazít znamená, že zabráníte páchání nebo dokončení takového jednání (oznámít orgánům činným v trestním řízení).

Dítě se mi svěří osobně:

1. Uvědomit si, že jde o velmi citlivou záležitost,
2. seznámit s tím co nejužší okruh dalších osob,
3. pokud se zneužívání dopouští zákonný zástupce, není žádoucí informovat ho o tom, že se vám dítě svěřilo,
4. komunikovat s dítětem – podrobnější vyšetřování nechat na psychologovi a policii,
5. vhodně dítěti sdělit, že skutečnost musíte ohlásit na policii,
6. ohlásit na policii,
7. ocenit dítě, že za vámi přišlo a ujistit ho, že pro ně uděláte všechno, co je ve vašich silách,
8. jestliže dítě nechce, abyste věc ohlásili, situaci konzultujte s odborníkem, ale od oznámení události vás to nesmí odradit.

Pokud se o sexuálním zneužívání dozvím:

1. Oznámím vše řediteli školy,
2. kontaktujeme policii,
3. kontaktujeme OSPOD (orgán sociálně právní ochrany dětí).

V jakém případě vyrozumět policii:

- Pokud má učitel jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení, pokud má podezření, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost obecnímu úřadu, tedy sociálnímu pracovníkovi OSPOD.

Legislativní rámec	<ul style="list-style-type: none"> • Zákon č. 40/2009 Sb. https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40 , Trestní zákoník v paragrafech 364 až 368 stanovuje povinnosti, které má každá fyzická osoba v případě podněcování, schvalování, nadřívání, nepřekážení a neoznámení trestného činu. Paragrafy se vztahují na celou škálu trestných činů, oblast násilných činů páchaných na dětech a na týrání dítěte nevyjímaje. • Zákon č. 359/1999 Sb. https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359 , o sociálně-právní ochraně dětí chrání učitele při jeho postupu na ochranu práv dítěte. Je zde přímo vyzýván k tomu, aby v případě podezření na týrání žáka kontaktoval odborníky. Učitelé by se tedy neměli obávat, že udělají kroky, které budou mimo jejich kompetenci. To, aby se pokusili týranému dítěti co nejúčinněji pomoci, se tak stává nejen součástí zákonné povinnosti, ale i jejich profesionality. Tento zákon výslovně určuje jako povinnost školy, nahlásit případ ohrožení zdraví nebo života dítěte, a to i tehdy, když se objeví pouze podezření na trestný čin. Zatímco tedy u trestního zákona je potřeba vycházet z hodnověrného, doloženého předpokladu, v případě zákona 359 stačí mít jen podezření.
---------------------------	---

Školní šikanování

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat jiného žáka, skupinu žáků, vyučujícího nebo jiného pracovníka školy. Je to cílené a opakované užití fyzických, psychických a slovních útoků jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Nově se může realizovat i prostřednictvím moderních komunikačních prostředků, především prostřednictvím internetu a mobilu (viz. Příloha č. 7 - Kyberšikana).

Jak postupovat při řešení šikany:

- I. Základní scénář pro počáteční šikanu s běžnou formou (Kolář, 2011): zvládne škola sama, řeší metodik školní prevence (případně výchovný poradce, školní psycholog nebo školní speciální pedagog) ve spolupráci s třídním učitelem a ředitelem.
  1. Odhad závažnosti poruch chování skupiny a stanovení formy šikany,
  2. rozhovor s informátory a oběťmi,
  3. nalezení vhodných svědků,
  4. individuální rozhovory se svědky,
  5. ochrana oběti,
  6. předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovoru,
    - a) rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření),
    - b) rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku),
  7. realizace vhodné metody,
    - a) metoda usmíření,
    - b) metoda vnějšího nátlaku (výchovná opatření, pohovor nebo výchovná komise),
  8. třídní hodina,
    - a) efekt metody usmíření,
    - b) oznámení potrestání agresorů,
  9. rozhovor se zákonným zástupcem oběti,
  10. třídní schůzka,
  11. práce s celou třídou.
- II. Základní krizový scénář pro výbuch skupinového násilí (Kolář, 2011): řeší škola ve spolupráci s odborníky z venku, zejména z PPP.

První (alarmující) kroky pomoci

1. Zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany,
2. bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí,

Příprava podmínek pro vyšetřování

3. zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy,
4. zabránění domluvě na křivé výpovědi,
5. pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře),
6. oznámení na policii, paralelně navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informování zákonných zástupců,

Vyšetřování

7. rozhovor s obětí a informátory,
8. nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků,
9. individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky,
10. rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory,

Léčba

11. metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.

V jakém případě vyzoomět Policii ČR a OSPOD

Pokud má učitel jistotu, že byl spáchán trestný čin, bývá to často u pokročilé šikany, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení. Jestliže má pedagog podezření, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost obecnímu úřadu, tedy sociálnímu pracovníkovi z orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD). V případě, že zákonný zástupce odmítá spolupracovat se školou a opakovaně se odmítá zúčastňovat výchovných komisí, je škola povinna vyzoomět OSPOD.

Webové odkazy

Web Minimalizace šikany, www.minimalizacesikany.cz - poradna, publikace, letáky ke stažení
Společenství proti šikaně, www.sikana.org
Internet poradna, www.internetporadna.cz
Sdružení Linka bezpečí (116 111), www.linkabezpeci.cz
Veřejný ochránce práv, www.ochrance.cz
Amnesty International ČR, www.amnesty.cz
Vyhledávací aplikace certifikovaných primárně preventivních programů také v oblasti šikany:
www.nuv.cz/t/pracoviste-pro-certifikace/poskytovatele

Legislativní rámec	<ul style="list-style-type: none"> • Zákon č.561/2004 Sb. https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů (školský zákon), řeší práva a povinnosti školy, žáků a studentů a jejich zákonných zástupců doplněný o § 22a a 22b upravující práva a povinnosti pedagogických pracovníků a dále § 31 školského zákona o postup v případě zvláště závažných porušení povinností stanovených zákonem (2017) • Zákon č. 359/1999 Sb. https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359, o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, se zabývá problémy dětí, které jsou nějakým způsobem ohrožené. • Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny • Metodický pokyn ministra školství. Mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení. č. J 224 246/2008-50 ze dne 3.12. 2008 http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicky-pokyn-k-sikanovani • Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních, č.j. 21149/2016 file:///D:/Dokumenty/Downloads/Metodick%C3%BD_pokyn_2016%20(5).pdf
---------------------------	---

Kyberšikana

Kyberšikanu definujeme jako zneužití ICT (informačních komunikačních technologií), zejména pak mobilních telefonů a internetu, k takovým činnostem, které mají někoho záměrně ohrožit, ublížit mu. Podobně jako u šikany tváří v tvář se jedná o úmyslné chování, kdy je oběť napadána útočníkem nebo útočníky. Povaha a provedení útoku poté určují její závažnost.

Co udělá škola:

1. Zanesse do školního řádu pravidla používání ICT, internetu a mobilních telefonů (během vyučování, o přestávkách, v prostorách školy ...),
2. informuje žáky o etiketě a „listině práv na internetu“,
3. instaluje a využije software, který v učebnách vyučujícímu umožňuje informovat se přes svůj počítač, co právě žák na své ploše dělá nebo zaznamenává provoz,
4. seznámí žáky s Obecným nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ([GDPR](#)) a poučí žáky o zásadách ochrany osobních údajů a citlivých údajů fyzických osob

Co dělat při zjištění kyberšikany:

1. Kontaktovat operátora mobilní sítě nebo zřizovatele www stránek, profilu...atd.,
2. zajistit dostupné důkazy s podporou IT kolegy,
3. vyšetřit všechny souvislosti se zjištěným incidentem, zajistit si podporu a pomoc externího pracovníka (IT expert, PPP, policie...), kontaktovat a spolupracovat s webovým prostředím, kde ke kyberšikaně došlo,
4. zvolit takové opatření a řešení, které je odpovídající závažnosti prohřešku a důsledkům, které agresor způsobil,
5. informovat zákonného zástupce oběti i zákonného zástupce kyberagresora, postup a zásady sdělování informací jsou stejné jako u „klasické šikany“ (např. NE konfrontace oběti a agresora), poučit zákonného zástupce o tom, koho mohou kontaktovat (Policie ČR, OSPOD, PPP, právní zástupce atd.),
6. při zapojení a následně celém prošetření případu trvat na konečném stanovisku všech zainteresovaných institucí (PČR...) a dalších subjektů (zákonný zástupce),
7. při postizích agresorů postupovat v souladu se Školním řádem a krizovým plánem.

Oběti je třeba doporučit, aby:

1. Neodpovídala, ukládala důkazy (screenshoty), mluvila o tom, co se jí děje,
2. nekomunikovala s útočníkem, nesnažila se ho žádným způsobem odradit od jeho počínání, nevyhrožovala mu, nemstila se, cílem útočníka je vyvolat v oběti reakci, ať už je jakákoli,

3. zamezila útočníkovi přístup ke svému účtu nebo telefonnímu číslu a je-li to v dané situaci možné, i k nástroji či službě, pomocí které své útoky realizuje (kontaktovat poskytovatele služby),
4. se svěřila blízké osobě, pro uchování důkazů oslovila někoho, kdo má vyšší IT gramotnost, kontaktovala školu a specializované instituce (PPP, policii, SVP, intervenční služby specializující se na řešení kyberšikany, psychology apod.),
5. uchovala a vystopovala veškeré důkazy kyberšikany (SMS zprávy, e-mailové zprávy, zprávy z chatu, uložit www stránky apod.), na základě těchto důkazů může být proti útočníkovi či útočníkům zahájeno trestní stíhání,
6. po prošetření celého případu trvat na konečném stanovisku všech zainteresovaných institucí.

Webové odkazy

E-Nebezpečí pro učitele, www.e-nebezpeci.cz

Národní centrum bezpečnějšího internetu, www.ncbi.cz

Portál E-Bezpečí, www.e-bezpeci.cz

Online poradna projektu E-Bezpečí, www.napisnam.cz

Kontaktní centrum, které přijímá hlášení, týkající se nezákonného a nevhodného obsahu internetu, www.Horka-linka.cz

Legislativní rámec	<ul style="list-style-type: none"> • pomluva www.portal.gov.cz – (v sekci> zákony – zákon č. 40/2009 Sb. https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40 , trestní zákoník, § 184) • Obecné nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 (GDPR) www.gdpr.cz • Metodická pomůcka MŠMT k aplikaci obecného nařízení o ochraně osobních údajů a zákona o zpracování osobních údajů v podmínkách školství file:///D:/Dokumenty/Downloads/METODIKA%20GDPR.pdf
---------------------------	--

Homofobie

Homofobie v nejširším slova smyslu zahrnuje postoje a chování vyjadřující nepřátelství vůči lidem s menšinovou sexuální orientací či pohlavní identitou, respektive vůči lidem, kteří vybočují z běžných norem.

Doporučené postupy:

1. Pedagog by měl zastávat citlivý přístup k žákům a studentům, jejichž pohlavní či sexuální identita je odlišná či diskutabilní. Je nanejvýš vhodné nesnažit se tuto odlišnost veřejně komentovat, zvláště pak negativním způsobem, a to i tehdy, je-li onen konkrétní jedinec vyučujícímu nesympatický či působí extravagantním dojmem.
2. Je vhodné reagovat na eventuální homofobní poznámky ze strany žáků a studentů. Je vhodné připomenout, že příslušníci těchto menšin mají nejen podle zákona stejná práva, ale mnohé osobnosti z řad sexuálních menšin významně přispěli k duchovnímu vývoji lidstva.
3. Především je ale třeba sledovat vztahy v třídním kolektivu a podporovat integraci těch studujících, kteří jsou v něm znevýhodněni.
4. Vývoj homofobní šikany v mnoha směrech odpovídá vývoji jiných typů šikany a platí zde, že včasné zaznamenání a řešení problémů ve vztazích ve třídě může zabránit vzniku mnohem vážnějších a obtížně řešitelných problémů spojených s již rozvinutou šikanou.
5. V žádném případě není vhodné snažit se před třídním kolektivem analyzovat sexuální orientaci či identitu některého ze studentů. Taková situace může být pro dotyčnou osobu vysoce stresující, eventuálně nepřátelské projevy vůči ní se tím mohou spíše podpořit, byť je záměr vyučujícího odlišný.
6. Má-li pedagog důvody domnívat se, že některý ze žáků či studentů má problémy přímo se svou sexuální orientací či pohlavní identitou, respektive s homofobní šikanou, je jistě možné se studujícím promluvit, avšak eventuální řešení intrapsychických problémů či problémů ve vztazích s rodinou je vhodné přenechat spíše na odbornících.
7. V žádném případě není dobré snažit se konzultovat domněnky týkající se sexuální orientace či pohlavní identity přímo se zákonnými zástupci bez domluvy se žákem či konzultace s odborníkem, neboť takové informace mohou napáchat značnou škodu. Nejen, že nemusí být pravdivé, ale i v případě, kdy se zakládá taková domněnka na pravdě, je třeba postupovat vysoce opatrně a jedná se o záležitost patřící spíše do kompetence psychologa nebo sexuologa.
8. V souladu s Obecným nařízením Evropského Parlamentu a Rady (EU) 2016/679 o ochraně osobních údajů (GDPR) chránit citlivé údaje o sexuální orientaci žáků.

Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět:

1. Méně výrazné projevy homofobie může řešit pedagog sám za pomoci školního metodika prevence, školního psychologa či odborníka z některé nevládní neziskové organizace.
2. V případech závažnějších forem homofobních projevů, zejména rozvinuté šikany, je vhodné kontaktovat především pracovníky pedagogicko-psychologické poradny.

<p>Legislativní rámec</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Základní právní normou, která se dotýká homofobie, je zákon č. 198/2009 Sb. https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-198, o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon). • Problematikou projevů netolerance a xenofobie se zabývá Metodický pokyn MŠMT k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance, č.j.: 14 423/99-22 file:///D:/Dokumenty/Downloads/DS MP1442399 22proti rasismu u xenofobii intolerance.pdf • Obecné nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 (GDPR) www.gdpr.cz • Metodická pomůcka MŠMT k aplikaci obecného nařízení o ochraně osobních údajů a zákona o zpracování osobních údajů v podmínkách školství file:///D:/Dokumenty/Downloads/METODIKA%20GDPR.pdf
----------------------------------	--

Extremismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus

1. Za extremistické chování lze považovat takové, které je vědomě konáno ve prospěch politických, náboženských a etnických hnutí a ideologií, které směřují proti základům demokratického ústavního státu. U žáků se zpravidla jedná pouze o dílčí postoje a formy podpory, které mají často pouze slabý ideologický základ.
2. Rasistické chování je takové, které na základě přisouzení psychických a mentálních schopností a dovedností skupinám definovaným podle biologického, rasového či národnostního původu tyto příslušníky těchto skupin hodnotí a případně (ve formě „tvrdého rasismu“) je i poškozují.
3. Xenofobní chování je takové, které na základě subjektivně stanovených prvků cizosti (jinakosti) vyvolává obavy ze subjektů, které jsou jako cizí pojímány a v krajních případech může vést k jejich poškozování, což vyvolává protireakci.
4. Antisemitské jednání je takové, které poškozují objekt židovského charakteru kvůli tomu, že tomuto objektu přisuzuje určité negativní vlastnosti či symbolický význam na základě subjektivní percepce židovství.

Doporučené postupy:

1. Zjistit hloubku extremistického přesvědčení či rasistických, xenofobních anebo antisemitských postojů u jednotlivců, zjistit jejich případné vazby na extremistickou scénu mimo školu,
2. zjistit rozšíření uvedených postojů v kolektivu, třídě, škole,
3. vyvolat diskusi o problémech souvisejících s uvedenými postoji s cílem odhalit jejich příčinu,
4. nabídnout alternativní volnočasové aktivity,
5. zaměřit výuku na tyto problémy,
6. okamžitě a razantně vystoupit proti projevům intolerance mezi žáky vyvolanými uvedenými postoji,
7. pozvat experty k diskusi s žáky,
8. informovat zákonného zástupce v případě zjištění uvedených hlouběji zakotvených postojů a nabídnout jim spolupráci,
9. v případě závažných projevů (především násilných) informovat bezpečnostní složky (Policii ČR),
10. v souladu s Obecným nařízením Evropského Parlamentu a Rady (EU) 2016/679 o ochraně osobních údajů (GDPR) chránit citlivé údaje o rasovém a etnickém původu žáků a náboženském vyznání.

Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět:

1. **Zákonného zástupce** vyrozumět v případě opakovaných verbálních či vizuálních projevů s možným extremistickým podtextem či v případě odůvodněného podezření na účast žáka v konsistentní extremistické partě a v případě užití násilí s extremistickým, rasistickým xenofobním anebo antisemitským podtextem,
2. **policii** vyrozumět v případě podezření na promyšlenou a extremisticky, rasisticky, xenofobně nebo antisemitsky motivovanou činnost (např. opakované rasistické verbální výpady se závažnými dopady na psychiku terčů takových výpadů apod.) a na takto motivované vážnější formy násilí.

<p style="text-align: center;">Legislativní rámec</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategie boje proti extremismu, file:///D:/Dokumenty/Downloads/strategie_extrem_2009.pdf • Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance http://www.msmt.cz/socialni-programy/metodicky-pokyn-ministerstva-skolstvi-mladeze-a-telovychovy . • Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon v platném znění), https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-198 • Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (v platném znění) https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40 . • Směrnice Rady 2000/43/ES ze dne 29. června 2000, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2000/43/oj/?locale=cs • Obecné nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 (GDPR) www.gdpr.cz • Metodická pomůcka MŠMT k aplikaci obecného nařízení o ochraně osobních údajů a zákona o zpracování osobních údajů v podmínkách školství file:///D:/Dokumenty/Downloads/METODIKA%20GDPR.pdf
--	---

Vandalismus

Vandalismus ve školním prostředí se projevuje ničením školního majetku nebo jeho poškozováním a ničením majetku ostatních žáků a žákyň, případně dalších členů školní komunity.

Doporučený postup:

1. Podmínky zacházení se školním majetkem zakotvit do školního řádu včetně sankcí, které škola použije v případě, že se někdo dopustí úmyslného ničení majetku. Náhrada škody není sankce, ale samozřejmost. Předpokladem je současně písemné stvrzení zákonnými zástupci žáka o seznámení se školním řádem.
2. Náhradu úmyslně způsobené škody důsledně vymáhat po tom, kdo ji způsobil, u nezletilých potom po jejich zákonném zástupci.
3. Opakovaně s žáky a žákyněmi komunikovat na téma ochrana majetku a zacházení s cizím majetkem.
4. Jestliže žák nebo žákyně, kteří škodu způsobili, nejeví ochotu k její nápravě, případně je škoda takového rozsahu, že věc nelze svépomocně opravit, vyrozumět o tomto chování zákonné zástupce žáků a žákyň a dohodnout s nimi způsob náhrady škody.
5. Jestliže se jedná o škodu většího rozsahu a ten, kdo ji způsobil, není ochotný škodu nahradit, vyrozumět Policii ČR a oznámit podezření na spáchání přestupku proti majetku, případně trestného činu majetkové povahy.
6. U škod, které se dají nahradit tak, že je opraví sám žák nebo žákyně, preferovat tento způsob náhrady škody.
7. O způsobené škodě provést záznam, ze kterého budou jasně vyplývat všechny důležité skutečnosti: kdo – co - kdy – kde – jak – proč – čím.
8. Snažit se vždy dobrat příčiny takového jednání a s ní následně pracovat.
9. V případě, kdy způsobená škoda je nepatrná nebo malá (dle platného trestního zákoníku činí výše škody nikoliv nepatrné 5.000,- Kč), je třeba věc oznámit zákonným zástupcům tehdy, jestliže žák věc poškodil úmyslně a nejeví žádnou snahu o nápravu. V případě škod většího rozsahu nebo škod na majetku někoho třetího (spolužák, cizí osoby v průběhu školní exkurze atd.) oznámit zákonným zástupcům vždy.
10. V případě, kdy je škoda nikoliv nepatrná, nikdo nejeví snahu o nápravu a škola není vlastními silami schopná domoci se takové nápravy, musí se jednat o úmyslném poškození nebo zničení věci s Policií ČR. Hlásíte také tehdy, jestliže o to žádá poškozený nebo poškozená nebo jejich zákonní zástupci.
11. V případech, kdy se jedná o opakované jednání a výchovná opatření, která zvolila škola, neměla žádný účinek, volat OSPOD.

<p>Legislativní rámec</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Školní řád (je v souladu se základní platnou legislativou) https://www.zspeska.cz/e_download.php?file=data/editor/221cs_21.pdf&original=%C5%A0koln%C3%AD%20%C5%99%C3%A1d%202023_2024.pdf • Zákon. č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon), v platném znění http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon • Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359 • Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218 • Zákon č. 40/2009, Sb., trestní zákoník https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40 • Vyhláška č. 116/2011 https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-116 , kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb. https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-72 , o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních
----------------------------------	---

Záškoláctví

Za záškoláctví („chození za školu“) je považována neomluvená absence žáka základní školy ve škole. Jedná se o přestupek, kterým žák úmyslně zanedbává školní docházku. Je chápáno jako porušení školního řádu, současně jde o porušení školského zákona, který vymezuje povinnou školní docházku. Prevence záškoláctví je součástí školního řádu, školní docházku eviduje třídní učitel a v případě podezření na záškoláctví se obrací na zákonného zástupce nezletilého žáka, nebo může požádat o spolupráci věcně příslušný správní orgán. Prevence záškoláctví, způsob omlouvání nepřítomnosti žáků, řešení neomluvené nepřítomnosti a postup zúčastněných subjektů je ošetřen Metodickým pokynem MŠMT „K jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví“ vydaným pod č. j. 10 194/2002 – 14. Školy si upravují postup pro případy záškoláctví interně, takže se liší v počtu neomluvených hodin, které jsou již vymezovány jako porušení školního řádu a jsou obvykle postihovány kázeňsky (napomenutím a důtkou, či sníženou známkou z chování).

Doporučené postupy:

1. Čím dříve je záškoláctví odhaleno, tím lépe pro dítě, při hledání příčin si udělat dostatek času pro analýzu případu, spojit se se zákonnými zástupci, případně psychologem,
2. je-li záškoláctví důsledkem neúnosné školní situace, navodit změnu, naplánovat dlouhodobá opatření, aby se situace neopakovala,
3. rozmáhá-li se záškoláctví ve velkém a máme-li podezření i na hrozbu závislosti, spolupracovat s pedagogicko-psychologickou poradnou a centry,
4. učit se v třídním kolektivu vyčíst, jaké postavení má problémový žák, bojí-li se učitelům nebo zákonným zástupcům svěřit, předat ho do péče psychologa,
5. pomoci žákovi při návratu do třídy, doprovodit ho při prvním vstupu do kolektivu, nemluvit o tom, k vyřešenému případu se již nevracet a neprojevat nedůvěru, domluvit se se zákonnými zástupci na těsném kontaktu, aby bylo případně další záškoláctví včas odhaleno,
6. učitel se musí zamyslet nad vlastními pocity ve vztahu k problémovému žákovi, měl by smazat všechny předchozí špatné zkušenosti s ním, zbavit se předsudků a postavit všechny žáky na stejnou „startovní čáru“.

Kdy vyrozumět Policii ČR a OSPOD:

1. O neomluvené i zvýšené omluvené nepřítomnosti žáků informuje třídní učitel výchovného poradce, který tyto údaje vyhodnocuje. Při zvýšené omluvené nepřítomnosti prověřuje její věrohodnost. Neomluvenou nepřítomnost do součtu 10 vyučovacích hodin řeší se zákonným zástupcem žáka třídní učitel formou pohovoru, na který je zákonný zástupce pozván doporučeným dopisem. Projedná důvod nepřítomnosti žáka, způsob omlouvání jeho nepřítomnosti, upozorní na povinnost stanovenou zákonem a seznámí zákonného zástupce s možnými důsledky v případě nárůstu neomluvené absence. O pohovoru provede zápis, do něhož uvede způsob nápravy dohodnutý se zákonným zástupcem. Zákonný zástupce zápis podepíše a obdrží kopii. Odmítnutí podpisu či převzetí zápisu se do zápisu zaznamenává.
2. Pokud má žák víc než 10 neomluvených hodin, svolává ředitel školy školní výchovnou komisi. Podle závažnosti absence žáka se jí účastní: ředitel školy, zákonný zástupce, třídní učitel, výchovný poradce, zástupce orgánu sociálně-právní ochrany dětí, školní metodik prevence, zástupce rady školy (pokud byla zřízena), popř. další odborníci. O průběhu a závěrech jednání se provede zápis, který zúčastnění podepíší. Neúčast nebo odmítnutí podpisu zákonnými zástupci se v zápise zaznamenávají. Každý účastník jednání obdrží kopii zápisu.

3. Pokud žák řádně neplní povinnou školní docházku, může mu být uloženo některé z výchovných opatření, o nich pojednává § 31 školského zákona <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-1-9-2017-do-31-8-2018>. Výchovným opatřením v systému základního vzdělávání je speciálně věnována Vyhláška č. 48/2005 Sb., § 17 <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-48>. Pokud žák poruší povinnosti stanovené školním řádem, lze mu podle závažnosti tohoto provinění uložit napomenutí třídního učitele, důtku třídního učitele nebo důtku ředitele školy. Pravidla pro jejich ukládání stanoví školní řád. (Tato opatření zpravidla předcházejí před snížením stupně z chování). Třídní učitel oznamuje uložení důtky třídního učitele řediteli školy. Důtku ředitele školy lze žákovi uložit pouze po projednání na pedagogické radě. Uložení napomenutí nebo důtky a jeho důvody se neprodleně oznámí žákovi a jeho zákonnému zástupci. Zaznamenává se do dokumentace školy (do katalogových listů).
4. V zájmu zjišťování příčiny záškoláctví žáka a jejího odstranění může ředitel požádat o spolupráci odborníky z oblasti pedagogicko-psychologického poradenství, popř. orgány sociálně-právní ochrany dětí.
5. V případě, že neomluvená nepřítomnost žáka přesáhne 25 hodin, zasílá škola oznámení o zanedbání školní docházky s náležitou dokumentací (např. kopii písemného pozvání zákonných zástupců žáka k návštěvě školy, kopii zápisu z pohovoru, písemné vyjádření výchovného poradce, kopii písemného pozvání zákonných zástupců žáka na výchovnou komisi, kopii zápisu o jednání výchovné komise atp.) orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo pověřenému obecnímu úřadu. V rámci sociálně-právní ochrany se dětmi a mladistvými s opakovanými poruchami závažného rázu zabývají kurátoři pro děti a mládež. Jejich úkolem je v tomto případě řešení případů záškoláctví ve spolupráci se zákonnými zástupci a se školou. Postupují mj. podle zákona č. 359/1999Sb. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359> , o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.
6. Oznámení školy o zanedbání školní docházky je přiděleno referentovi, který projednává přestupky (kurátor pro děti a mládež oznámení dostane jen na vědomí). Ten zváží, zda jde o přestupek nebo se může jednat o trestný čin. (V tomto případě se věc posílá na příslušné oddělení Policie ČR). Pokud si referent není zcela jistý, posílá věc k posouzení státnímu zástupci na Okresní státní zastupitelství. Po prostudování oznámení, pokud jsou materiály o vině zákonných zástupců dostačující a referent usoudí, že je již není třeba předvolat, proběhne zkrácené příkazní řízení, při němž se bez nařízení jednání vydá rozhodnutí ("příkaz") o vině zákonných zástupců. Mohou dostat napomenutí nebo pokutu do výše třítisíc Kč. V tomto případě se náhrada nákladů na řízení neplatí. Kdyby s příkazem zákonní zástupci nesouhlasili a odvolali se, příkaz by se zrušil a proběhlo by nezkrácené příkazní řízení. To bývá zahájeno také v případě, jsou-li o vině zákonných zástupců pochybnosti. Jde o ústní jednání. Zákonní zástupci jsou předvoláni jako obvinění. Za nezkrácené řízení se platí také náhrada nákladů řízení ve výši 1000 Kč (lze odpustit, nutno zdůvodnit). Pokud vyjde najevo, že zákonní zástupci nejsou vinni, řízení se odloží nebo zastaví (např. v případě, když zákonný zástupce žáka do školy vodí a ono pak opakovaně utíká). Je třeba rozlišovat, zda se jedná o nedbalost nebo úmysl neposílat dítě do školy.
7. V případě opakovaného záškoláctví v průběhu školního roku následuje hlášení o zanedbání školní docházky Policii ČR. Problematika záškoláctví je obsažena přímo v trestním zákoně (trestné činy proti rodině a mládeži), nově se uvádí v trestním zákoníku Trestné činy proti rodině a dětem.

<p>Legislativní rámec</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Školní řád (je v souladu se základní platnou legislativou) https://www.zspeska.cz/e_download.php?file=data/editor/221cs_21.pdf&original=%C5%A0koln%C3%AD%20%C5%99%C3%A1d%202023_2024.pdf • Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon), v platném znění https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561 • Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359 • Zákon č. 40/2009 Sb. – trestní zákoník https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40 • Vyhláška č. 116/2011 Sb. https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-116, kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb. https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-72, o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních • Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví (Č. j.: 10 194/2002-14), http://www.msmt.cz/file/37923
----------------------------------	--

Krádeže

Krádež je takové jednání, při kterém se někdo zmocní věci, která není jeho, a to za účelem si ji ponechat, používat ji apod., aniž by s tím majitel věci souhlasil, nebo o tom byl informován. Drobné krádeže se vyskytují ve všech školách a všech stupních vzdělávací soustavy. Stejně jako v předchozím případě, jsou důvody tohoto chování různé a pro vypořádání se s daným jevem je nutné se jimi vždy v konkrétním případě zabývat.

Doporučený postup:

1. Informaci, že krádež je hanebný čin a současně protiprávní jednání, sdělujte žákům od počátku jejich docházky do školy. Užitečné formy vštěpování bývají nejrůznější příběhy, při kterých děti buď dojde, anebo rozčílí následek takového jednání.
2. Do školního řádu zapracujte sankce, které škola použije v případě, že se někdo dopustí krádeže při poskytování školských služeb nebo při s nimi přímo souvisejících činnostech.
3. Každý, kdo se dopustí krádeže na školní půdě, by měl mít možnost pohovořit si o svém jednání s ředitelem školy.
4. Pečlivě se zabývejte příčinami. Některé jsou významně polehčující (dítě je ke krádeži donuceno někým jiným, z koho má strach). Někdy se může jednat i o formu kompulzivního chování, kterou je nutné řešit v rámci odborné péče.
5. S náhradou způsobené škody postupujte jako u vandalismu. Preferujte nápravu vztahu mezi poškozeným a zlodějem – trvejte na tom, aby zloděj věc vrátil přímo poškozenému, omluvil se a nabídl za své chování nějakou kompenzaci.
6. Zákonného zástupce zloděje vyrozumívejte vždy až poté, kdy budete přesně znát příčiny, které žáka k takovému chování vedly, a to zejména v případě menších dětí.
7. Jestliže se jedná o škodu většího rozsahu, vyrozumívejte Policii ČR a oznamte podezření na spáchání přestupku proti majetku, případně trestného činu majetkové povahy.
8. Každou nahlášenou krádeží se zabývejte, vyšetřujte ji. Je to důležité poselství jak pro poškozeného, tak pro zloděje. Jakmile budete k dětem mít proslovy o krádežích, nezačínajte je tím, že si všichni mají na své věci dávat dobrý pozor a vy jste jim říkali, že si to či ono nemají do školy nosit nebo to mají zamykat. Tyto informace často vyznívají, jako by za krádež mohl poškozený, nikoliv zloděj, jako by normální bylo všechno zamykat a ne nekrást. Rozhovory s poškozeným po nahlášení krádeže rovněž nezačínajte tímto způsobem.
9. O krádeži a jejím šetření proveďte záznam, ze kterého budou jasně vyplývat všechny důležité skutečnosti: kdo – kdy – kde – jak – proč – čím.
  - Škoda na odcizené věci od 5000,- Kč výše je trestným činem krádeže dle ustanovení § 205 trestního zákoníku.
  - V případě, že byla odcizena věc s hodnotou menší než 5 000,- Kč, ale bylo použito násilí – vypáčená skříňka, šatna, šuplík...nebo násilí vůči osobě a snaha zmocnit se věci – loupež, jedná se vždy o trestný čin.
10. Zákonným zástupcům poškozeného vždy ihned volejte, zákonným zástupcům zloděje rovněž vždy, nicméně mělo by tomu předcházet precizní zjištění příčin. Celá řada dětí krade proto, že je někdo krást poslal a oni z něj mají strach. Není to sice o nic menší krádež, ale je to informace, kterou by zákonný zástupce měl vědět také.
11. V případě, kdy je škoda nikoliv nepatrná, nikdo nejeví snahu o nápravu a škola není vlastními silami schopná domoci se takové nápravy, volejte Policii ČR. Musí se jednat o úmyslné zcizení, poškození nebo zničení věci. Hlásíte také tehdy, jestliže o to žádá poškozený nebo jeho zákonní zástupci. Důležité upozornění: škola není orgán činný v trestním řízení, takže nemůže nic vyšetřovat. Pokusy o „vyšetřování“ ze strany školy mohou nenapravitelně ovlivnit další vyšetřování Policie ČR.

12. OSPOD voláme v případech, kdy se jedná o opakované jednání a výchovná a další opatření, která zvolila škola, neměla žádný účinek.

Legislativní rámec	<ul style="list-style-type: none"> • Školní řád (je v souladu se základní platnou legislativou) https://www.zspeska.cz/e_download.php?file=data/editor/221cs_21.pdf&original=%C5%A0koln%C3%AD%20%C5%99%C3%A1d%2023_2024.pdf • Zákon. č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon), v platném znění https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561 • Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359 • Zákon č. 40/2009, Sb. trestní zákoník https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40 • Vyhláška č. 116/2011 Sb. https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-116, kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb. https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-72, o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních
---------------------------	---

Tabakismus (kouření)

Závislost na tabáku je nejčastější ve formě cigaret, v poslední době vodních dýmek, elektronických cigaret, nikotinových sáčků. Méně časté jsou u nás dýmky a doutníky či jiné exotické formy. Jedná se o samostatnou nemoc – číslo diagnózy F 17, poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním tabáku. Jedinou návykovou látkou v tabáku je nikotin, je to droga dokonce návykovější než například heroin. Jakákoliv forma tabáku poškozuje zdraví.

Doporučené postupy:

1. Zmapování situace – prevalence kouření, eventuálně názory a znalosti dětí,
2. informování o rizicích kouření, principu tabákového byznysu – forma zvláštního semináře či v rámci jiné hodiny/příležitosti, zapojení problematiky kouření do výuky v jednotlivých hodinách – výklad poškození zdraví v hodinách přírodopisu/biologie, výpočet výdajů za cigarety v hodinách matematiky, výtvarné projekty na téma kouření, práce s dětskými protikuřáckými webovými stránkami v hodinách informatiky, preventivní působení zaměřit na celé třídní kolektivy nejen na problémové žáky, informace by se neměly týkat jen kouření cigaret, ale i dalších forem užívání tabáku, zejména vodních dýmek,
3. pravidelné dotazníkové šetření mezi žáky pomocí anonymních dotazníků za účelem monitorovat stav kouření a postoje ke kouření ve škole,
4. pořádání celoškolních akcí ke Světovému dni bez tabáku 31. května nebo mezinárodnímu nekuřáckému dni - například vyhlášení školních soutěží – výtvarná, literární soutěž na téma kouření, soutěž o nejlepší protikuřácký videoklip,
5. uspořádání sportovního dne – zdůraznění, jak je důležité nekouřit pro udržení fyzické kondice,
6. základní informace trvale dostupné – nástěnka, stánek, školní webové stránky, vhodné je umístit plakáty mimo jiné i na toaletu, informace předávat atraktivní a interaktivní formou – barevné obrázky, fotky, videa, kvízy, soutěžní otázky,
7. zpětná vazba (změnily se názory, znalosti, postoje dětí?),
8. nekuřácké prostředí je norma – ve škole (včetně pracoven učitelů), ale i doma nebo v autě,
9. dostupná léčba závislosti na tabáku pro ty, kdo si přejí přestat (většina kuřáků, i adolescentních, si přeje přestat, ale neví, jak na to, ani o jak silnou závislost se jedná – proto je jich úspěšných jen málo), informovat se v nejbližším zdravotnickém zařízení, které se specializuje na odvykání kouření, zda je v tomto zařízení možnost odvykání dětí a adolescentů, nabízet tuto možnost zákonným zástupcům dětí, které kouří, <http://www.odvykani-koureni.cz/>,
10. volba argumentů – nestrašit rakovinou či infarktem, ale tím, co dospívající zajímá: zhoršení akné i kvality pleti, zápach z úst, zhoršení sexuálních funkcí, vrásky, stárnutí pleti, finanční stránka kouření (co lze koupit namísto týdenní, měsíční či roční dávky cigaret), zhoršení fyzické kondice, vysvětlení principu tabákového byznysu (výrobci musejí získat své zákazníky do závislosti, dokud oni „nemají rozum“ – dospělí s kouřením prakticky nezačínají, výrobci cigaret vědomě prodávají zboží, které zabíjí a vydělávají na tom velké obnosy peněz),
11. co nejširší spolupráce – sociální pracovníci, školní metodik prevence, psycholog, pedagogicko-psychologická poradna, protidrogový koordinátor, pediatr či jiní lékaři a zdravotníci,
12. informování zákonného zástupce o problematice kouření a o kouření v dětské populaci na rodičovských schůzkách – snaha minimalizovat podceňování kouření žáků ze strany zákonných zástupců, zvýšení informovanosti zákonných zástupců, možnost navázat spolupráci se zákonnými zástupci na dané téma, možnost vysvětlit, jak důležité je pro dítě nekuřácké domácí prostředí,
13. není vhodné uchýlovat se ke striktním zákazům a postihům bez zařazení do kontextu a bez osvětlení problému kouření dotyčnému dítěti.

Legislativní rámec	<ul style="list-style-type: none"><li data-bbox="483 248 1418 362">• Zákon 65/2017 Sb. O ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek („Protikuřácký zákon“), https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-65
---------------------------	---

Krizové situace spojené s násilím

Krizové situace spojené s násilím ve školním prostředí zahrnují zejména rizikové chování, které je vyvoláno krizovou situací, která přichází z:

1. vnitřního prostředí - řešení konfliktů neadekvátním způsobem, zejména šikana, kyberšikana, vandalismus a další (viz Přílohy Metodického doporučení), útok na školu ze strany žáků, případně ze strany pedagogů.
2. vnějšího prostředí - řešení konfliktů neadekvátním způsobem, násilí způsobené osobou, která navštívila školu - obvykle zákonný zástupce žáka, násilí způsobenému osobou, která vnikla do školy nebo jejího okolí a ohrožuje školu násilím nebo jinými prostředky, které mohou ohrozit žáky, pedagogy a další pracovníky školy.

Na základě doporučení ministra školství, mládeže a tělovýchovy (č. j. MŠMT-38240/2014 ze dne 31. 10. 2014 ve věci zabezpečení škol a školských zařízení

https://www.klickevzdelani.cz/Portals/0/Dokumenty/zabezpeceni_skol.pdf) k zabezpečení škol a školských zařízení v souvislosti s nedávnou tragickou událostí je nutno dodržovat bezpečnostní opatření, která zamezují vniknutí cizích osob do školních budov.

Dle technických i personálních možností školy a jejího zřizovatele je cílem daných preventivních opatření zabránit vstupu cizích osob do budov školy k žákům. Snížením počtu cizích osob pohybujících se po budovách školy zajišťujeme větší bezpečí žáků a zaměstnanců.

Doporučené postupy:

1. Školní budovy jsou v době od 8.00 do 11.40 zcela uzamčeny. V tomto čase je nutné použít hlavní vchod pro návštěvy a učitele. Po zazvonění na příslušný zvonek kanceláře, ředitelny nebo sborovny, udání jména a důvodu návštěvy školy bude tato osoba vpuštěna pedagogem nebo správním zaměstnancem a v jeho doprovodu odvedena na místo sjednané konzultace nebo úředního jednání.
2. Před začátkem vyučování od 7.30 do 8.00 a v době poledních přestávek a odpoledního vyučování od 11.40 do 15.20 je vstup do školní budovy střežen pedagogem nebo správním zaměstnancem vykonávajícím dozor ve vstupním prostoru šaten. Vejde-li do budovy v dané době cizí osoba, je povinností dohlížejícího zjistit její totožnost, účel návštěvy a zajistit její doprovod na místo sjednané konzultace nebo úředního jednání.
3. Žáci mají přísný zákaz vpouštět cizí osoby do budovy školy.
4. V době dopolední výuky je zákonným zástupcům povolen vstup jen hlavním vchodem z nezbytně nutných důvodů a po ohlášení v kanceláři školy. Pokud zákonný zástupce přivádí dítě do školy po začátku výuky (např. od lékaře), ohlásí příchod žáka přes zvonek, žák do budovy vstupuje bez doprovodu zákonných zástupců.
5. Zákonný zástupce si vyzvedává dítě osobně v případě, že byl školou informován o úrazu nebo nemoci žáka. Ohlásí svůj příchod přes zvonek do kanceláře školy a vyčká příchodu žáka v doprovodu pedagoga před budovou školy.
6. Pokud je žák uvolněn ze školy na základě sdělení uvedeného v žákovské knížce, pak zákonný zástupce ohlásí svůj příchod přes zvonek do kanceláře a čeká na předání žáka před budovou školy.
7. Případné schůzky s vyučujícími si zákonný zástupce sjednává předem telefonicky na dobu po ukončení výuky nebo před jejím začátkem.
8. Žáci, kteří mají odpolední vyučování, zůstávají v budově školy ve sběrné třídě nebo odcházejí mimo budovu školy a vracejí se až 10 minut před začátkem odpoledního vyučování.

9. Ranní provoz školní družiny začíná v 6.00. Zákonný zástupce doprovází žáka pouze k šatnám, do družiny odchází žák ze šatny samostatně.
10. Žáci, pedagogičtí a nepedagogičtí pracovníci jsou pravidelně seznamováni s bezpečnostními opatřeními ve věci obezřetnosti k cizím osobám, které by chtěly vstoupit do budovy školy.

Legislativní rámec	<ul style="list-style-type: none"> • Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561 • Vyhláška č. 64/2005 Sb., o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-64 • Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních včetně Přílohy číslo 3, II. Standardní činnosti školního metodika prevence file:///D:/Dokumenty/Downloads/72_2005Sb.pdf • Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, čj. 21291/2010-28, včetně příloh http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny
---------------------------	---

Netolismus

Termínem **netolismus** označujeme závislost (závislostní chování či závislost na procesu) na tzv. virtuálních drogách. Mezi ně patří zejména: počítačové hry, sociální sítě, internetové služby (různé formy chatu), virální videa, mobilní telefony, televize aj.

K příznakům netolismu patří:

- Méně vykonané práce,
- pocit prázdnoty, když není člověk u počítače,
- ztráta kontroly nad časem stráveným u počítače,
- brzké vstávání k počítači nebo ponocování u počítače,
- rostoucí nervozita a neklid, když člověk delší dobu nemůže hrát,
- přemýšlení o počítači, když ho člověk zrovna nepoužívá,
- kradení peněz na nákup her,
- stále více a více času potřebného k uspokojení ze hry,
- zkrývání, zatajování informací o své závislosti,
- hraní kvůli úniku od osobních problémů,
- narušené vztahy s rodinou,
- zanedbávání učení,
- opouštění dřívějších zájmů a přátel,
- zhoršující se školní výsledky.

(zdroj: www.poradenskecentrum.cz/pocitacova-zavislost.php)

Jak předcházet rozvoji netolismu:

- Sledujte, jaké hry děti hrají.
- Uvědomte si, že hry mají i kladné stránky, některé umožňují rozvíjet logiku, postřeh, schopnost orientace ve složité situaci, koordinaci očí a rukou, koncentraci, plánování, řešení problémů a další schopnosti. Důležitý je výběr her a přiměřenost času jim věnovaného.
- Hrajte hry spolu s dítětem a potom si o nich povídejte – pomáháte tak rozlišovat fikci od reality.
- Stanovte striktní limity, kdy dítě může hrát a kdy ne.
- Dávejte pozor, aby dítě nehrálo hry u kamarádů.
- Zjistěte, zda dítě hraním počítačových her neutíká od nějakých problémů.
- V průběhu hraní ved'te dítě k tomu, aby si po určité době (např. po hodině) udělalo přestávku, během ní o hře mluvte.
- Podporujte dítě v jiných zájmech.
- Předcházejte tomu, aby se dítě nudilo.
- Posilujte zdravé sebevědomí dítěte.

Doporučené postupy:

1. V rámci prevence využívat výše uvedené postupy,
2. kvalifikovaně pozorovat chování žáka, být citlivý na signály změn v chování žáka, nepřehlížet je a nebagatelizovat,
3. v případě podezření na změny v chování v souvislosti s netolismem seznámit zákonné zástupce s tímto materiálem, informovat o rizicích, která se s netolismem pojí,
4. vzbudit důvěru v učitele a nabídnout adekvátní pomoc, kterou může být především zprostředkování kontaktů na odborná zařízení a podpora žáka při řešení obtížných situací, které mu jeho rizikové chování přináší,
5. seznámení žáků s Obecným nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 (GDPR) a poučení žáků o zásadách ochrany osobních údajů a citlivých údajů fyzických osob.

Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět:

Legislativní rámec vztahující se konkrétně k netolismu neexistuje. Stejně tak není netolismus definován v rámci Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN10). Vyrozumění se tedy vztahuje spíše k obecným pravidlům zajištění bezpečí a zdravého vývoje žáka ve škole.

V každém případě se dá důrazně doporučit kontaktovat zákonné zástupce žáka.

Legislativní rámec	<ul style="list-style-type: none"> • Obecné nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 (GDPR) www.gdpr.cz • Metodická pomůcka MŠMT k aplikaci obecného nařízení o ochraně osobních údajů a zákona o zpracování osobních údajů v podmínkách školství file:///D:/Dokumenty/Downloads/METODIKA%20GDPR.pdf
---------------------------	--

Sebepoškození

Sebepoškození (automutilace, selfharm) je komplexní autoagresivní chování, které na rozdíl od sebevraždy nemá fatální následky a které lze nejlépe chápat jako nezralou, maladaptivní odpověď na akutní anebo chronický stres, nezvladatelné emoce či myšlenkové pochody.

Sebepoškození se může týkat kterékoliv části těla, nejčastějším místem poškození však bývají ruce, zápěstí a stehna. Závažnost poškození může sahát od povrchových ran až po poranění vedoucí k trvalému znetvoření.

Doporučovaný postup:

1. Posoudit aktuální riziko závažného sebepoškození a v případě jeho přítomnosti odeslat žáka, event. i proti vůli jeho zákonného zástupce, do spádového psychiatrického zařízení,
2. kontaktovat rodinu, systematická dlouhodobá spolupráce s rodinou,
3. předat žáka školnímu psychologovi, pokud škola nedisponuje školním psychologem, lze samozřejmě využít služeb psychologa pedagogicko-psychologické poradny,
4. motivovat žáka a rodinu k návštěvě specialisty – krizové centrum, psychologická/psychiatrická ambulance,
5. stanovit jasně hranice a pravidla na půdě školy,
6. ideální přístup je takový, ve kterém je sebepoškození tolerováno, ale vede ke konkrétním důsledkům – například lze zavést pravidlo, že žák může za učitelem přijít kdykoliv, když pociťuje nutkání poškodit se, ale učitel se mu nebude věnovat, pokud se poškodí (za podmínky, že jiný dospělý, učitel či zákonný zástupce zvládne akutní situaci s eventuálním ošetřením či zabráněním dalším následkům),
7. nesnažit se okamžitě odstranit sebepoškozující chování, ignorovat ho nebo trestat.

Kdy vyrozumět Policii ČR a OSPOD:

1. Ohlašovací povinnost se netýká přímo sebepoškození, ale doprovodných problémů často sebepoškození doprovázejících – šikany, sexuálního zneužívání, zanedbávání péče, týrání dítěte (syndrom CAN) atd. – viz další kapitoly.
2. Povinnosti hlášení podléhá navádění dětí k sebepoškození/sebevraždě (skupina poškozujících se, kyberšikana).
3. V případě přímého rizika vážného zranění nebo smrti následkem sebepoškození je namístě okamžitá, i nedobrovolná hospitalizace na psychiatrii – při odmítní hospitalizace bývá nutná asistence Policie ČR.

<p style="text-align: center;">Legislativní rámec</p>	<p>Samotné sebepoškozování není trestný čin, ale navádění/nucení k sebepoškozování, sebevraždě nebo příčiny vyvolávající sebepoškozování, jako je třeba sexuální zneužívání, týrání apod., jsou trestné činy, na něž se vztahuje oznamovací povinnost.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359 výslovně určuje jako povinnost různým institucím, mimo jiné i škole a školskému zařízení, nahlásit případ ohrožení zdraví nebo života dítěte, a to i tehdy, když se objeví pouze podezření na trestný čin. U fyzických osob je tento postup formulován jako právo, nikoliv jako povinnost. • Zákon č. 40/2009 Sb. https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40 Trestní zákoník stanovuje v § 364 až 368 povinnosti, jež má každá fyzická osoba v případě podněcování, schvalování, nadřezování, nepřekážení a neoznámení trestného činu. Paragrafy se vztahují na celou škálu trestných činů, oblast násilných činů páchaných na dětech a na týrání dítěte nevyjímaje (nestačí však podezření).
--	--

Nová náboženská hnutí

Pod pojmem „sekta“ rozumíme v kontextu primární prevence rizikového chování určitou ohraničenou sociální skupinu, jejíž členové sdílejí ideologický koncept, jehož prostřednictvím se skupina vymezuje vůči svému okolí, a dochází při tom k postupné sociální izolaci, manipulaci a ztrátě soukromí. V médiích i v odborné literatuře se používá řada termínů, které často splývají – kult, sekta, denominace a církve. Za rizikové považujeme především skupiny řazené ke kultům a sektám (řada těchto skupin se sama označuje za církve, aniž by ovšem splňovala určité znaky). Daniel Goleman (1988) shrnul praktické indikátory poukazující na potenciální nebezpečnost uzavřených skupin. Podle něj je nutné dávat si pozor na: tabuizovaná témata, tajnosti, duchovní klonování, skupinové myšlení, neexistenci „odpadlíků“, testy loajality, centralizované porozumění, absenci smyslu pro humor.

Náboženské skupiny, které působí v České republice:

Jedná se o výběr těch skupin, které jsou buď početné, nebo něčím zajímavé:

- Společenství svědků Jehovových (jehovisté)
- Církve Ježíše Krista Svatých posledních dní (mormoni)
- Společenství Ducha Svatého pro sjednocení světového křesťanstva (Církve sjednocení; Moonisté či Munisté, Moonies)
- Scientologická církev (scientologie)
- Satanisté

Doporučené postupy:

1. Seznámit žáky s riziky a praktikami (myšlenkovou ideou) těchto (různých) skupin,
2. umět zmapovat existenci (skutečnost) a základní charakteristiku konkrétních sekt v České republice,
3. naučit žáky rozlišovat mezi sektou a tradičním náboženstvím a možnostmi pojetí/výkladu tradičních náboženství,
4. vymezit pojem sekta, jeho významové roviny,
5. seznámit žáky s možnými riziky vstupu do sekty a s procesem závislosti na sektě (manipulace, pronásledování, pocity viny a méněcennosti, zmocňování se majetku členů, využívání profesního či mocenského postavení členů apod.),
6. zabývat se základními předpoklady inklinace lidí k těmto skupinám (osobní krize – potřeba bezpečí, potřeba spirituálního rozměru, sociálního kontaktu, emoční a intelektová vyzrálost),
7. umět diskutovat se žáky o dané tematice a snažit se odpovědět na případné dotazy,
8. v souladu s Obecným nařízením Evropského Parlamentu a Rady (EU) 2016/679 o ochraně osobních údajů (GDPR) chránit citlivé údaje o náboženském vyznání žáků.

<p>Legislativní rámec</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zákon č. 561/2004 Sb. https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561 , o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů (který řeší, jaké vnitřní předpisy musejí být ve škole dodrženy) • Zákon č. 89/2012 https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89 , občanský zákoník, § 655 - § 975 rodinné právo • Zákon č. 359/1999 Sb. https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359 , o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (ohlašovací povinnost) • Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019–2027 http://www.msmt.cz/uploads/narodni_strategie_primarni_prevence_2019_27.pdf • Obecné nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 (GDPR) www.gdpr.cz • Metodická pomůcka MŠMT k aplikaci obecného nařízení o ochraně osobních údajů a zákona o zpracování osobních údajů v podmínkách školství file:///D:/Dokumenty/Downloads/METODIKA%20GDPR.pdf
----------------------------------	--

Rizikové sexuální chování

K rizikovému sexuálnímu chování patří předčasný začátek pohlavního života (do této skupiny řadíme také zvýšenou konzumaci pornografie před 15. rokem života). V širším slova smyslu se k rizikovému sexuálnímu chování pojí i další faktory, například asociální chování, agresivita, nadužívání alkoholu a drog. Rizikové sexuální chování může negativně ovlivňovat jedince, který se ho dopouští, a to jak v čase, kdy se odehrává, tak i v budoucnosti. Následně se může projevit ve vývoji psychiky (např. posun hodnot, posílení manipulativních schopností, oploštělost emocionality).

Žák může být buď aktivním konatelem rizikového sexuálního chování, nebo jeho obětí.

U dětí a dospívajících mohou na rizikovost upozornit jednak nevhodné sexuální projevy, jakými jsou například nutkavá masturbace. U chlapců může docházet k nárůstu fyzické agrese, u dívek spíše k sebepoškozování. Na riziko sexuálního rizikového chování nás může upozornit tzv. „triáda symptomů“: noční pomočování i po dvanáctém roce života, krutost ke zvířatům a žhářství.

Existují tři základní ukazatele, kdy lze sexuální chování pokládat za škodlivé a kdy by měl učitel zasáhnout:

1. Pokud ho dítě neprovádí v soukromí,
2. pokud vznikne podezření, že při něm nějak zraňuje sebe nebo někoho dalšího,
3. pokud se ze sexuálního chování stane nutkavé chování (to znamená, že tomu dítě věnuje tolik prostoru, že zanedbává svoje běžné povinnosti, hygienu, přátele, učení a podobně).

Nevhodné postupy:

Zastrašování; multimediální akce a kampaně; sportovní akce jsou užitečné a podpůrné, ale nezařazují se do specifických programů.

Doporučené postupy:

1. Pracovat na vytváření dobrého vztahu s každým žákem jednotlivě, když si vyučující vytvoří k žákovi dobrý vztah a respektuje ho, je i dítě následně motivováno akceptovat to, co učitel říká,
2. seznámit žáky se základními sexuálními pojmy, měli by dokázat rozeznat nebezpečí, měli by znát svá práva a umět je chránit,
3. vytvářet a podporovat zdravé postoje k vlastnímu tělu, k mezilidským vztahům i sexu jako takovému (i zde sehraává škola významnou roli),
4. snažit se i ve škole vytvářet pozitivní modely fungování rodiny: dítě se může učit dobrému vztahu žák – učitel; zažít jasná pravidla fungování,
5. vést k respektu a toleranci, rozvíjet tvořivost, pomoci se začleněním se,
6. učit žáky vyhýbat se rizikovým místům (se sníženou možností úniku, špatně osvětlená, malá frekvence pohybu lidí) nebo se v nich bezpečně chovat,
7. podporovat vhodné vrstevnické skupiny s přiměřenými zájmy a aktivitami (vhodné jsou vazby na zájmové organizace).

Legislativní rámec	Trestní zákoník zák. č. 40/2009 Sb. https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40 <ul style="list-style-type: none"> • nepřekážení trestného činu § 367 • obchodování s lidmi § 168 • znásilnění § 185 • pohlavní zneužití § 187 • zneužití dítěte k výrobě pornografie § 193 • týrání svěřené osoby § 198 • neoznámení trestného činu § 368
-------------------------------	---

Příslušnost k subkulturám

Subkultury jsou přirozenou součástí života dospívajících, inklinace k nim se tedy začíná výrazně projevat asi od 13. roku života. V rámci psychického vývoje tato příslušnost představuje důležitou součást přechodu mezi dětstvím a dospělostí. Umožňuje dospívajícímu především odpoutat se od pasivního následování hodnot zákonných zástupců a autorit, vytváří předpoklad pro budoucí tvorbu vlastní identity v rámci společnosti a představuje první krok v rámci nacházení vlastní svébytnosti (proces individualizace).

Přestože je přínos subkultur pro psychický vývoj dospívajícího zřejmý, negativním dopadem příslušnosti k některým subkulturám může být osvojení si některých forem rizikového chování, nejčastěji různé formy závislostního jednání (konzumace nejrůznějších drog či ulpívání na jednom typu činnosti).

Rozlišujeme dvě různé formy příslušnosti k subkulturám vycházející z vývoje identity (dle Jamese Marcii, 1966):

- 1) Zástupné ztotožnění – zpravidla dočasná příslušnost k dané skupině, naivní ztotožnění se s hodnotami, možná fluktuace mezi jednotlivými subkulturami,
- 2) pravé ztotožnění – relativně stálá příslušnost, dlouhodobá elaborace vlastního přístupu, častá je aktivní angažovanost v realizaci společných akcí apod.

Nejčastěji se vyskytující subkultury:

Anarchismus

mezinárodní politické hnutí, které odmítá jakoukoliv formu státního zřízení a aplikaci centrální moci na řízení či omezování života jednotlivce, klíčovým pojmem zde je osobní svoboda,

Emo

subkultura vycházející z punku, vyznačující se výraznou vnější image - černé, rovné vlasy, česané na „patku“), se subkulturou není spojena žádná politická či ideologická orientace ani nadměrná konzumace drog,

Gothic/Witch

hudební a módní kultura vycházející z post-punku a metalu na počátku 80. let 20. století, je spojena především s velmi výrazným zevnějškem, zejména pak výrazným líčením (i chlapi), využíváním výhradně černé barvy, stříbrných cvočků, ostnů a jiných kovových prvků včetně piercingu,

Hip-hop

jedná se především o hudbu a s ní spojený životní styl, hodnotově je subkultura orientovaná proti jakýmkoliv formám rasismu, materialismu, sexismu a dalším formám diskriminace nebo domnělé redukce života a vztahů na zisk a bohatství,

Punk

hnutí, hudební a životní styl formovaný jako protest vůči vládnímu establishmentu a kulturnímu mainstreamu, Punk v sobě zosobňuje protest vůči jakékoliv formě státní autority a vůči většinově sdílené hodnotě peněz a majetku,

Ska/Reggae

Ska je hudební žánr, který se vyvinul koncem 50. let 20. století na Jamajce a je považován za předchůdce rocksteady a reggae hudby, Reggae je hudební styl, který vznikl nebo spíše vznikal v průběhu 60. let 20. století na Jamajce, texty se týkaly zábavy, občas se objevila i kritika na sociální situaci na Jamajce nebo se týkaly výtržností páchaných rude boys, kteří byli hlavními přívrženci této hudby,

RPG komunity / síťové PC hry

RPG, tedy Role-playing games jsou epické, dlouhodobé skupinové hry odehrávající se ve fiktivním („fantasy“) světě, specifikum těchto her je to, že se účastník věnuje rozvoji vlastní herní postavy, která je součástí světa, jenž má vlastní vývoj, důležité milníky a události, a zároveň je také (ve skutečném světě) součástí komunity spoluhráčů,

Skinheads

tato subkultura vznikla v Anglii jako opozice k „umírněným“ proudům dělnických a uměleckých subkultur.

Doporučené postupy:

1. Zaměřit se (stejně jako v případě projevů jiných typů rizikového chování) na vytváření bezpečného prostředí, v jehož rámci se mohou subkultury bezpečně rozvíjet a projevovat, preventivní působení v oblasti subkultur je minimálně sporné, a to z důvodu, který je zmiňován už v úvodu textu, že příslušnost k určité skupině (třeba menšinové) je přirozeným vývojovým krokem v životě dospívajících,
2. podporovat otevřenost k názorům druhých (vést k toleranci k názorové pluralitě),
3. nastavování organizačních a vztahových pravidel uvnitř skupiny (třídy, školní komunity),
4. zaměřovat se na jednotlivé rizikové faktory provázející jednotlivé typy subkultur, zásadním krokem pro takové působení by mělo být seznámení se skutečnou historií a vývojem jednotlivých subkultur a informace o jevech, které mohou být pro jedince a jeho okolí rizikové,
5. nenechat se zmást vzhledem – to, že někdo vypadá pro dospělého nepříjemně, ještě nemusí znamenat, že se nepříjemně i chová,
6. akceptovat příslušnost žáka k subkultuře jako jeho vývojovou potřebu, nezesměšňovat jej, nekomentovat to, co lze z pohledu dospělého jedince považovat za nevhodné či směšné,
7. případnou kritiku směřovat na daného jedince a jeho chování, nikoliv na jeho příslušnost k dané skupině nebo snad na skupinu jako celek („to je těmi tvými kumpány a tou hudbou, kterou posloucháte“), vytváří to pocit křivdy a „házení do jednoho pytle“,
8. snažit se o dané subkultuře něco dovědět – můžete v komunikaci s daným jedincem, naprostá většina dospívajících je vnitřně nejistá, proto uvítá spíše přijetí než kritiku, na tu bude reagovat defenzivně,
9. neřešit a nesankcionovat příslušnost k subkultuře, ale pouze rizikové chování, žádná subkultura nemá za „povinnost“ brát drogy či chodit za školu,
10. v souladu s Obecným nařízením Evropského Parlamentu a Rady (EU) 2016/679 o ochraně osobních údajů (GDPR) chránit citlivé údaje o náboženském a filosofickém vyznání a politických názorech žáků.

<p style="text-align: center;">Legislativní rámec</p>	<p>Příslušnost k subkulturám není upravena žádným legislativním předpisem. S některými extremistickými skupinami se pojí specifické chování upravené trestním zákoníkem, konkrétně: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40</p> <ul style="list-style-type: none"> • §196 trestního zákoníku Násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci • §198 trestního zákoníku Hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení • §198 trestního zákoníku Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod • §236 trestního zákoníku Omezování svobody vyznání • §260 trestního zákoníku Podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka • Obecné nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 (GDPR) www.gdpr.cz • Metodická pomůcka MŠMT k aplikaci obecného nařízení o ochraně osobních údajů a zákona o zpracování osobních údajů v podmínkách školství file:///D:/Dokumenty/Downloads/METODIKA%20GDPR.pdf
--	---

Domácí násilí a stalking

Rodina, v níž se odehrává domácí násilí, představuje rizikové prostředí, které má přímé dopady na všechny členy rodinného systému, zejména pak na děti. Negativně ovlivňuje vývoj dětí a mladistvých zejména v oblasti psychické, sociální a emocionální a promítá se do chování žáka.

Domácí násilí představuje obvykle fyzické, psychické, nebo sexuální násilí (patří sem i ekonomické a sociální formy domácího násilí) mezi blízkými osobami, k němuž dochází skrytě v soukromí. Je typické, že se intenzita násilného chování v průběhu času stupňuje, což snižuje schopnost oběti i agresora toto chování zastavit a pracovat na nápravě narušeného vztahu. Domácí násilí nabývá různých forem, z nichž všechny jsou škodlivé a ohrožují zdravý vývoj osobnosti a vzájemné vztahy mezi blízkými osobami.

Ve všech formách domácího násilí může dítě figurovat jako oběť i jako svědek.

Doporučené postupy:

1. Pokud se žák sám svěří učiteli, měl by mu učitel projevit důvěru, nebagatelizovat jeho sdělení, neobviňovat jej ze lži a podpořit jej.
2. Když se žák pedagogovi svěří, pokládejte žákovi otevřené otázky, které umožňují, aby nám žák svými slovy popsal, co se stalo:
  - Řekni mi, co se stalo...
  - Co se stalo potom?
  - Kde jsi přišel/a k této modřině?
3. Co by mělo v případném rozhovoru určitě zaznít?
  - Násilí a to, co se doma odehrává, není vinou dítěte.
  - Za násilí nemohou ani sourozenci.
  - Za násilí je odpovědný ten, kdo jej vykonává.
  - Je velmi dobře, že se dítě rozhodlo o situaci někomu říci.
  - Nikdo nemá právo se k někomu chovat násilně, a to ani v rodině, ani když je silnější, ani když je to zákonný zástupce.
  - Násilí dítě nemůže zastavit samo, ale jen s pomocí okolí, proto je tak důležité, že se svěřilo.
4. Pokud se na pedagoga obrátí zákonný zástupce – oběť domácího násilí, měl by jej pedagog odkázat na další odborníky, kteří se této problematice systematicky věnují (např. IC – Intervenční centrum pro osoby ohrožené domácím násilím, koordinátor IC pro Pardubický kraj - Mgr. Iva Bandžuchová, <https://www.skp-centrum.cz/rodina-a-deti/intervencni-centrum/>).
5. Pokud získá pracovník školy hodnověrným způsobem poznatky o tom, že někdo připravuje, páchá nebo již spáchal jednání, které lze posoudit jako týrání dítěte, má podle platných zákonů tzv. oznamovací povinnost. V případě zanedbání této povinnosti nastupuje pro tuto osobu trestní odpovědnost za nepřekážení nebo neoznámení trestného činu.
6. Situaci nemůže řešit pedagog sám, ale vždy s dalšími odborníky (viz. výše). Učitel nemůže poskytovat terapeutické služby, nutit dítě k výpovědi či intervenovat v rodině.
7. Pro efektivní pomoc obětem domácího násilí, ale i jejich dětem, které jsou situací v rodině ovlivněny, je nezbytná spolupráce poskytovatelů služeb a klíčových institucí a organizací. Jedná se o orgány sociálně právní ochrany dětí, které by v případech, kdy jsou děti svědky násilí v rodině, měly spolupracovat s Policií ČR, soudy, se specializovanými centry pro oběti domácího násilí, bezpečnými azylovými domy. Někdy je nezbytná také spolupráce s lékaři a zdravotnickými zařízeními, školou atd.

8. Domácí násilí je velmi specifický problém, jehož řešení si vyžaduje specializovaný přístup. Pro oběti domácího násilí, stejně jako pro děti, které byly svědky násilí, je důležité, aby se jim dostalo odborné pomoci a péče, a aby poskytovatelé služeb pro tuto skupinu ohrožených osob byli vyškoleni a uměli pracovat se specifiky daného problému. Ve většině případů poskytují specializované služby pro oběti či osoby ohrožené domácím násilím nestátní neziskové organizace, prvotní záchyt pak **Intervenční centra** zřízená v každém kraji. Nabídka služeb IC: psychická podpora, sestavení bezpečnostního plánu, orientace v systému sociálních služeb, zprostředkování dalších návazných služeb, právní poradenství spojené s řešením domácího násilí, doprovod a zprostředkování komunikace s úřady (Policie ČR, OSPOD aj.)

Neziskové organizace pro oběti násilí a jejich příbuzné:

Asociace pracovníků intervenčních center (adresář všech center v celé ČR):

www.domaci-nasili.cz

DONA linka (nonstop telefonická linka): www.donalinka.cz

Bílý kruh bezpečí: www.bkb.cz

ROSA, (centrum pro ženy, oběti domácího násilí): www.rosa-os.cz (specializovaná poradna, azylový dům, telefonická krizová pomoc 602 246 102)

Adresář rodinných poraden: www.amrp.cz

Adresář občanských poraden: www.obcanskeporadny.cz

Adresář linek důvěry: www.capl.d.cz

Legislativní rámec	<ul style="list-style-type: none"> • Trestní zákoník https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40 <ul style="list-style-type: none"> § 199 týrání osoby ve společném obydlí § 198 týrání svěřené osoby § 145 a § 146 ublížení na zdraví § 171 omezování osobní svobody § 170 zbavení osobní svobody § 175 vydírání § 177 útisk § 185 znásilnění § 187 pohlavní zneužívání – zneužití osoby mladší 15 let § 367 a § 368 neoznámení a nezabránění trestnému činu § 354 nebezpečné pronásledování § 186 sexuální nátlak § 352 násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci § 353 nebezpečné vyhrožování • Občanský zákoník https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89 <ul style="list-style-type: none"> § 751–753 – zvláštní ustanovení proti domácímu násilí • Další právní předpisy <ul style="list-style-type: none"> Zákon č. 273/2008 Sb. https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-273, o Policii České republiky, § 44 až 47 Vykázání-nově upraveno s platností od 1. 1. 2009 na „Oprávnění vykázat z bytu nebo domu i z jeho bezprostředního okolí“. (vykázání pachatele na 10 dní).
---------------------------	--

Hazardní hraní

Jako hazardní hraní či hráčství lze označit jakékoliv jednání, které vyžaduje nevratné investice (peníze nebo jinou hodnotu) s vidinou zisku založeného na náhodě nebo nejistém výsledku. Součástí tohoto chování je představa rychlého získání peněz nebo jiných hmotných výher a nastavení pravidel hazardních her tak, že jsou z dlouhodobého hlediska nevýhodné pro sázející a vytvářejí bludný kruh. Ti, kteří hrají, získávají patologickou závislost na hře. S tím přichází a rostou finanční problémy, které se hráči snaží vyřešit další účastí na hře. To s sebou přináší širokou škálu dalších rizik. Poměrně novým a častým jevem u mladých lidí je on-line hazardní hra. Jde tedy o hraní prostřednictvím internetu pomocí počítače, tabletu, mobilního telefonu či digitální televize. On-line hraní je nebezpečné zejména proto, že může být provozováno dlouhou dobu velmi skrytě, je takřka všude dostupné, manipuluje se pouze s virtuálními penězi.

Hazardní hraní můžeme dále dělit na:

1. **Drobné neorganizované** – jde o všechny formy hry o peníze, jiné statky či protislužby, které probíhají po domluvě mezi jednotlivci či v partě a řídí se specifickými domluvenými pravidly. Ve školním prostředí jde nejčastěji o karetní hry jako je mariáš, poker či oko, dále pak o kostkové hry nebo o částečně dovednostní hru čára. Žáci se dále například mohou i sázet, zda nastane či nenastane nějaká událost.
2. **Legálně organizované** – jde o státem a zákony regulované podnikání, které samo sebe často označuje jako zábavní průmysl.
3. **Nelegálně organizované** – jde o nejnebezpečnější formu hazardu organizovanou nelegálně. Nejsou odváděny žádné daně a zadlužený hráč je často dále vydírán a zapojován do nelegální činnosti.

Škodlivé (též problémové) hráčství lze charakterizovat jako jakýkoliv druh opakovaného hraní hazardních her jedincem, které způsobuje nebo zhoršuje negativní důsledky, jako jsou finanční problémy a dluhy, rozvoj závislosti, problémy ve vztazích, ale i problémy fyzického a duševního zdraví. Negativní důsledky prožívá také sociální okolí hráče. Škodlivé (problémové) hráčství bývá také označováno jako nutkavé anebo nezodpovědné hráčství. Za škodlivé můžeme považovat i jakékoliv hazardní hraní u dětí a mladistvých, a to nejen proto, že je do 18 let věku zákonem zakázané, ale zejména proto, že závislost se u dětí a mladistvých rozvíjí velmi rychle a může mít vážné důsledky pro rozvoj jejich osobnosti.

Pojem patologický hráč chápeme jako extrémní případ škodlivého hraní. Tento pojem se často užívá pro medicínské účely.

Patologické hráčství je oficiální psychiatrickou diagnózou (F63.0). Podle Mezinárodní klasifikace nemocí MKN-10 (World Health Organization, 2008) patří mezi nutkavé impulzivní poruchy a spočívá v častých opakovaných epizodách hráčství, které dominují v životě člověka.

diagnostická kritéria:

1. Během období nejméně jednoho roku se vyskytnou dvě nebo více epizod hráčství.
2. Tyto epizody nejsou pro jedince výnosné a opakují se přesto, že vyvolávají tíseň a narušují každodenní život.
3. Jedinec popisuje silné puzení ke hře, které lze těžko ovládnout, a hovoří o tom, že není schopen silou vůle hře odolat.
4. Jedinec je zaujat myšlenkami a představami hraní a okolností, které tuto činnost doprovázejí.

U dětí a dospívajících bude patologická forma hazardu nejspíše diagnostikována jako jiná forma poruchy chování F 91.8 (musí ovšem jít o opakované projevy po dobu minimálně 6 měsíců). Tuto diagnostiku provádí psychiatr. U dětí a dospívajících vznikají závislosti, a tedy i chorobné hráčství mnohem rychleji než u dospělých. Je to způsobeno věkem experimentování, nezralostí mozku, hledáním vlastní identity, ale i velkou mírou volného času.

Možné příznaky hazardního hraní u žáka a související problémy:

chlubení se hrou a výhrami, používání hráčského slangu, lhaní, utrácení peněz, záškoláctví, změny nálad, výbušnost, popudlivost, stranění se kolektivu, samotářství, uzavřenost, nízká sebedůvěra, myšlenky na hru, ztráta zájmu o koníčky, problémy doma i ve vztazích a v kolektivu, zhoršení prospěchu, krádeže doma a ve škole, psychosomatické projevy, deprese, úzkost, suicidiální myšlenky a tendence, užívání návykových látek, závislost na hraní počítačových her a na internetu, raná zkušenost s hazardní hrou, potíže s adaptací a pravidly, dluhy, finanční problémy, trestná činnost atp.

Typ prevence

Programy **selektivní primární prevence** pracují s osobami, rodinami či komunitami, u kterých jsou ve zvýšené míře přítomny rizikové faktory pro vznik a vývoj hazardního hraní, tj. u těch, kdo jsou více zranitelní nebo jsou vystaveni působení více rizikovým faktorům než jiné skupiny populace (např. nepříznivé sociální podmínky, rizikové prostředí, riziková povolání, sociální exkluze).

Programy **indikované primární prevence** lze pojímat jako prevenci, která je určena pro jedince vystavené působení výrazně rizikových faktorů, případně pro ty, u kterých se projevy hazardního hraní již vyskytly. Cílem prevence nemusí být jen zabránění hraní, ale často též alespoň snížení rizikovitosti či intenzity hraní. Velmi ohroženy jsou i žáci, jejichž zákonný zástupce patří k hazardním hráčům.

Uvedené programy bývají též označovány jako **včasná intervence**. Hlavním úkolem pedagoga je identifikace žáka, který má s danou problematikou problém na základě indicií popsanych výše. Pedagog musí velmi citlivě postupovat a s žákem na toto téma navázat kontakt. K danému žákovi musí přistupovat citlivě, nestigmatizovat ho. Základem je otevřená komunikace a schopnost navázat důvěrný vztah s nabídkou adekvátní pomoci s odkazy na dané odborné služby. Může pomoci přímo zprostředkovat kontakt na dané zařízení. Neodmyslitelnou součástí řešení je spolupráce s vedením školy, a především se zákonnými zástupci žáka. Programy indikované prevence by měli provádět proškolení a zkušení preventivní pracovníci.

Následující dvě otázky mohou být též užitečné jako rychlý screening problémů s hazardní hrou:

- 1) Už jsi měl někdy pocit, že je třeba vsadit více peněz?
- 2) Už jsi někdy lhal svým blízkým o tom, kolik jsi prohrál?

Kladná odpověď na jednu nebo obě otázky může naznačovat zásadní problém.

Doporučené postupy:

1. Identifikovat problém, citlivě na něho reagovat, nebagatelizovat ho,
2. zmapovat situaci ve třídě: prevalence, názory, informace o problematice.,
3. tvorba nástěnky nebo předání informací o rizicích, hráčských bludech, kontaktech na odbornou pomoc,
4. zpracovat tematiku hráčství do preventivního programu školy,
5. adekvátnost programu a intervencí ve vztahu k věku, potřebám a mentálním schopnostem žáka,
6. kontinuální proces programu, programy by na sebe měly navazovat,
7. zaměření na změnu postojů a chování,
8. živé interaktivní učení, podpora zájmu a zvědavosti vhodnými zábavnými metodami,
9. využívání směrodatných vzorů, pokud možno z blízkého okolí,
10. otevřená hodnotově orientovaná diskuse,
11. zaměření se na témata, jako je způsob trávení volného času žáků a hospodaření s financemi.

Hazardní hra v prostorách školy a v jejím okolí by se neměla tolerovat. U drobných neorganizovaných hazardních her (karty o peníze ve škole atp.) se přes zdánlivou nevinnost jedná o prvotní formy hazardu a je potřeba jim ze strany školy věnovat pozornost, byť nejde o vysoce rizikové aktivity. Školní řád by to měl zakazovat a pracovníci by dodržování tohoto zákazu měli hlídat. Škola by se též měla vhodným způsobem jasně veřejně vymezovat proti této formě rizikového chování.

Škola může zamezit zejména on-line hazardním aktivitám tím, že se naučí účinně blokovat hazardní servery na své internetové síti (počítačové učebny, wifi). **Zabezpečený internet** na škole a jasná **pravidla pro používání informačních technologií** (například chytrých mobilních telefonů či tabletů atp.) žáky i zaměstnanci jsou základem pro předcházení problémů.

Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět:

- V případě podezření, že se nezletilý žák věnuje hazardnímu hraní, by měl učitel (či lépe třídní učitel) v první řadě informovat zákonného zástupce žáka při osobním setkání. Podporu v této situaci mohou poskytnout pracovníci školního poradenského pracoviště (školní metodik prevence, výchovný poradce či školní psycholog).
- Pokud zákonní zástupci odmítají spolupracovat s pracovníkem školy, je škola oprávněna vyrozumět obecní úřad, tedy sociálního pracovníka z orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD). V případě vážného či odůvodněného podezření zákon dokonce určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost OSPOD.
- V případě nutnosti návazné intervence pro žáka či třídní kolektiv je možné se obrátit na oblastního metodika prevence z pedagogicko-psychologické poradny, který může poskytnout metodickou pomoc či školu případně osobně navštívit.
- Pokud má učitel důvodné podezření, že byl v souvislosti s hazardním hraním spáchán trestný čin (krádež, podvod, ublížení na zdraví atp.), měl by o této situaci informovat ředitele školy a v koordinaci s pracovníky školního poradenského pracoviště zvolit vhodný postup vyšetření události. O tomto postupu by měl být vyhotoven písemný zápis. Škola má ze zákona povinnost se v případě spáchání trestného činu (či podezření na spáchání) obrátit na orgány činné v trestním řízení, tj. Policii ČR.

<p style="text-align: center;">Legislativní rámec</p>	<p>Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027 https://www.vlada.cz/assets/ppov/protidrogova-politika/strategie-a-plany/NSZ-2019-2027_po_vlade.pdf</p> <p>Cíle strategie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - snížit míru hazardního hraní mezi dětmi a mládeží, - snížit míru problémového hráčství, - snížit potenciální rizika spojená s problémovým hráčstvím pro jedince a společnost, - posílit zákonnou regulaci hazardního hraní. <p>Zákonná regulace na národní úrovni:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vyhláška č. 197/2016 Sb. https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-197 , kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb. https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-72 , o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. • Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40 • Úmluva o právech dítěte 104/1991 Sb. https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-104 • Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí a mládeže https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359 • Zákon o hazardních hrách č. 186/2016 Sb. https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-186 <p>Zákonná regulace na obecní úrovni: Specifické obecní a městské vyhlášky:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vyhláška města Chrudim o regulaci provozování loterií a jiných podobných her 4/2014 https://www.chrudim.eu/pravni-predpisy/ds-1242/p1=1408 • Vyhláška města Chrudim, kterou se ruší Obecně závazná vyhláška města Chrudim č. 5/2010, o místním poplatku za provozovaný výherní hrací přístroj nebo jiné technické zařízení povolené Ministerstvem financí 3/2012 http://www.chrudim.eu/pravni-predpisy-mesta/ds-1242
--	---

Chování žáků s poruchou autistického spektra (PAS)

Poruchy autistického spektra (dále jen „PAS“) jsou skupinou poruch, které se diagnostikují na základě projevů chování. V Mezinárodní klasifikaci nemocí (MKN - 10) jsou označovány jako pervazivní (všepronikající) vývojové poruchy, mezi které jsou řazeny mj. dětský autismus, atypický autismus, Rettův syndrom, Aspergerův syndrom, jiné pervazivní vývojové poruchy, pervazivní vývojová porucha nespecifikovaná.

Základní diagnostická triáda PAS zahrnuje různou míru narušení v těchto oblastech:

- sociální interakce a sociálního chování
- verbální i neverbální komunikace
- v oblasti představitosti a hry, omezených vzorců chování, zájmů nebo aktivit.

Stupeň závažnosti poruch bývá různý, typická je také značná variabilita projevů. I v případě nejlehčích forem postižení zhoršují sociabilitu a ztěžují zařazení jedince do společnosti. Více podrobností k odlišnostem a projevům v jednotlivých oblastech je popsáno v následující části.

Specifika v chování žáků s poruchou autistického spektra

PAS jsou celoživotní, některé projevy s věkem mizí, jiné se zase mohou objevit. Žáky s PAS považujeme ve školské praxi za žáky s různou mírou speciálních vzdělávacích potřeb. Chování a jednání žáků s PAS ovlivňuje především odlišné vnímání, porozumění a sociální komunikaci. Chování a projevy jsou u každého žáka s PAS značně různorodé. Některé schopnosti a dovednosti mohou být rozvinuté, jiné výrazně opožděné nebo nerozvinuté. U žáků s PAS se lze setkat s různou mírou rozvoje řeči (mutismus, dysfázie, echolálie, verbalismus, ulpívání na tématu hovoru, repetitivní doptávání, ale také rozvinutou slovní zásobou i jazykovým nadáním, nebo naopak úplnou absencí řeči), různými intelektovými schopnostmi (mentální retardace, průměrné intelektové schopnosti s nerovnoměrným vývojem, nadprůměrné nadání) i s různým stupněm zájmu o sociální kontakt (děti mazlivé, pasivní, netečné, zdrženlivé, nejisté a neschopné přiměřeně navázat kontakt, neschopné užívat neverbální chování jako např. výraz obličeje, oční kontakt, postoj těla či gesta, děti fixované na blízké osoby, aktivní). Častým projevem jsou stereotypní pohyby, zvláštní zájmy, omezená schopnost spontánně sdílet s ostatními dětmi radost a zájmy, či rigidní a kompulzivní chování. Četnost takového chování se zvyšuje při nadměrné stresové zátěži žáka. To může být znamením „přetažení“ žáka. Při prevenci vzniku nežádoucího chování, stresu, či afektu je třeba mít na paměti, že žák s PAS v zátěžové a pro něj nestandardní situaci může opomíjet základní životní potřeby, jako např. fyziologická potřeba, příjem potravy, tekutin. Pokud pozorujeme na žákovi neklid, je vhodné nabídnout pití, připomenout jídlo, pamatovat na toaletu. Může se stát, že je žák dehydratovaný, hladový atd., ale sám tyto potřeby aktivně nevyřeší. Únava a „přetažení“ jsou signálem potřeby odpočinku, který dokáže navodit zklidnění. Pokud stereotypní rigidní projevy nejsou sebepoškozujícího nebo poškozujícího okolí ohrožujícího charakteru, je nutné nelpět na jejich zastavení, postupně odezní. Tyto projevy nesmí být důvodem jakékoliv formy trestání žáka. K projevům v oblasti tzv. diagnostické triády je často přidružena přecitlivělost na různé podněty jako zvuky, světlo, barvy, pachy, doteky apod. Č. j. MŠMT-5217/2017-1 3 Příčiny projevů rizikového chování. Znalost a respekt k přecitlivělosti žáka jsou nezbytným prvkem prevence vzniku jeho nežádoucího nebo až afektivního chování. Je nezbytné předvídat situace, kdy může s konkrétním podnětem přijít do styku. Způsoby práce s žáky s PAS jsou vždy individuální, přizpůsobené vzdělávacím potřebám každého jedince. Pokud škola nemá předchozí zkušenosti se vzděláváním dítěte s PAS, měla by se na jeho příchod dostatečně připravit. Při práci s žáky s PAS je mimo jiné nutná spolupráce s odborníky z oblasti dětské psychiatrie a školskými poradenskými zařízeními, majícími zkušenosti s danou diagnózou. Pro porozumění specifickým

rysům diagnózy PAS, chování dětí s PAS, předcházení či vyvracení řady předsudků a obav z problémového chování zajistí ředitel školy odbornou osvětu pro pedagogické i nepedagogické pracovníky školy, žáky a zákonné zástupce.

Příčiny projevů rizikového chování

Krizové situace ve škole či školském zařízení zahrnují zejména rizikové chování vyvolané situací, která nastane z důvodu nepochopení současné potřeby žáka, kterým může být nepohodlí, změny aktuálního zdravotního stavu, či jiných faktorů, které ovlivňují jeho aktuální naladění. Reakcí žáka na takové nepochopení je řešení situace neadekvátním způsobem, neadekvátními verbálními projevy, vzdorovitým chováním, stereotypním chováním, agresí vůči ostatním spolužákům či dospělým, sebepoškozováním, výbušným chováním, vulgárním vyjadřováním apod. Jedná se o manifestaci vysoce stresové situace, ve které se žák ocitl. Následkem takto vyhocené situace může v případě jejího podcenění či neadekvátního zásahu či postupu zaměstnance školy či školského zařízení, dojít až k agresí vůči ostatním. Incidenty tohoto charakteru jsou projevem bezmoci, frustrace z nepochopení, přetížení atp.

Pravidla předcházení rizikovému chování

- **pravidlo přesnosti, jasnosti instrukcí a zajištění předvídatelnosti:** většina žáků s PAS potřebuje větší míru struktury prostředí a činností, aby mohla kvalitně fungovat. Předvídatelnost a pravidelnost denních činností je pro žáky s PAS jistotou. Neznámé a nečekané události u nich mohou vyvolat stres a nejistotu, což může vést k úzkosti, problémovému chování nebo k výkyvům či selhání v obvykle zvládaných činnostech.
- **pravidlo jasné a konkrétní motivace:** žáci s PAS musejí více než jedinci bez této poruchy vědět, proč mají činnost vykonávat. Sociální motivace vzhledem k omezené schopnosti empatie funguje méně. U žáků s PAS si všímáme zvýšené potřeby logických důvodů pro vykonání určité práce a splnění úkolů. Odpovědi opírající se o sociální pochopení nebývají pro žáky s PAS dostatečně motivující. Žáci s PAS mají obtíže s rozpoznáváním emocí (jak vlastních, tak i ostatních jedinců). Daleko účinnější je motivace, která dává konkrétní smysl. Při ztrátě motivace rapidně klesá i schopnost soustředění. Adekvátní motivace hraje velkou roli a enormně ovlivňuje veškeré jednání. Jednou z forem práce s motivací žáka je pozitivní posilování jeho silných stránek. Je třeba zohlednit problémy žáků s PAS s generalizací. Tato skutečnost ovlivňuje různou míru zvládnutí konkrétních osvojených dovedností v závislosti na aktuálním prostředí. Může proto nastat situace, že např. v domácím prostředí zvládnutou činnost není schopen žák zvládnout ve škole nebo v dalším prostředí, a naopak. To však neznamená, že tzv. „tručuje“ či „dělá naschvály“. Problém s generalizací nelze řešit postihem žáka.
- **pravidlo vyšší míry tolerance:** způsoby jednání a komunikace s ostatními žáky i učiteli, jako např. nevhodné poznámky, netaktní přímočarost, otázky mimo kontext, banální výroky, úzkostné reakce při setkáních s novými lidmi, vulgární vyjadřování atd., kladou vyšší nároky na toleranci ze strany přítomných osob a vyžadují nutnou pedagogickou empatii ve školním prostředí i na akcích konaných mimo školu. I v afektní situaci je nezbytné vycházet ze zásad komunikace s osobami s PAS, viz „Komunikační klíč“ (Komunikační soubor).
- **pravidlo důslednosti v přístupu:** spontánnost, rychlá změna původního plánu, nepřesnost a nedodržování stanovených pravidel uvádí žáky s PAS v chaos a nejistotu. V případě, že je potřeba změnit původní nastavený harmonogram a postup, je nezbytné jasně a logicky vysvětlit, proč ke změně dochází. Změnu je dobré podpořit vizualizovanou informací. Tam, kde se předpokládá občasný výskyt změn v zažitém režimu, je vhodné nastavit i náhradní variantu v souladu s individuálním nastavením, schopnostmi a potřebami konkrétního žáka s PAS. Dle schopností konkrétního žáka je dobré zvážit možnost začlenění tzv. „plánů B“, náhradní varianty konkrétního postupu nebo řešení situace, k základní variantě A.

- **vyšší míra vizuální podpory:** vizuální podpora pomáhá většině žáků při učení a vstřebávání nových informací. Pro většinu žáků s PAS je vizuální informace nezbytnou podporou pro pochopení významu předávané informace smysluplného významu. Pokud chceme, aby si žák s PAS pracovní činnost osvojil, je třeba ji předvést nebo rozkreslit (využít tzv. procesuálních schémat), která lze postupně zjednodušovat a doplnit verbálním vysvětlením. Žáci s PAS upřednostňují neživé věci (např. předměty) před ostatními jedinci. Důležitým pomocníkem mohou být pro žáky s PAS plány dne, psané připomínky a pravidla, vysvětlivky, procesní schémata, rozkreslené či rozepsané postupy činnosti, sepsané správné řešení situace, vizualizace času pomocí minutky, ale také komunikační technologie. V závislosti na povaze a závažnosti PAS je v období adaptace vhodné výrazně podpořit strukturalizaci prostoru, činností a času. Spolu s vnější motivací a individuálním přístupem tvoří základní principy tzv. strukturované učení, metodika vytvořená pro vzdělávání osob s PAS. Uplatnění uvedených principů pomáhá žákovi s PAS zodpovědět několik důležitých otázek: kde a kdy bude, co bude dělat, jak to má dělat, jak dlouho to bude trvat a proč to dělá. Strukturujeme žákovi čas, prostředí, ve kterém se pohybuje, i jednotlivé činnosti. Vizualizujeme veškeré informace, které by pro žáka s PAS bez této podpory nebyly dostatečně srozumitelné, nebo které by si nedokázal zapamatovat. Struktura prostředí, ve kterém se žák s PAS pohybuje, mu pomáhá v již zmiňované prostorové orientaci a dává mu tak odpověď na otázku „kde?“. Struktura tak nabízí "jistotu" tím, že vytváří předvídatelná spojení mezi místy, činnostmi a chováním. Struktura času - vytvoření vizualizovaného denního programu, umožňuje žákovi s PAS předvídat události, čas se tak stává konkrétní. Struktura pracovního programu - využití krabic s vnitřní strukturou, strukturované činnosti s vizualizací jednotlivých kroků.
- **nadstandardní řešení obtíží s pozorností:** při motorickém neklidu je možné dovolit žákovi s PAS manipulaci s předmětem a činnost, která neruší ostatní a umožňuje soustředění, jako např. mačkácí míček, provázek, gumička. Situace, které jsou ve skupině a vyžadují soustředění, je zapotřebí zejména zpočátku redukovat na minimum. Dobré je podporovat aktivity, které žákovi s PAS umožní přijatelný pohyb v hodině, jako je rozdávání papírů, sbírání sešitů atd. Pro zvýšení pozornosti je důležité pravidelné a vyvážené střídání odpočinku a činnosti.
- **vyšší míra vysvětlování sociálně komunikačních pravidel a situací, vyšší míra pomoci v některých situacích, které vyžadují praktický úsudek:** u žáků s PAS dochází k odlišnému chápání ironie, sarkasmu, či metafoře, proto je dobré se jim v komunikaci vyhnout, neboť jsou pro ně matoucí a nepříjemné. Mnohdy je důležité upozornit žáka na zdánlivě všeobecně známé skutečnosti, jako je možnost či nutnost vyjednat si výjimku, vznést dotaz apod. Dotazy těmto žákům je důležité klást přesně a vhodně zvolenou formulací. Mnohdy je nutné, se v zájmu podání dobrého výkonu ujistit, zda žák ví, jak po sobě následují připravené činnosti. Nadstandardně, přesně a konkrétně je třeba vysvětlit, co se od žáka očekává z hlediska množství a kvality práce, např. vymezení začátku a konce činnosti. Nelze se spoléhat na pružnost v myšlení a schopnost rychle se přizpůsobit nové situaci. Důležité je dávat žákovi s PAS zpětnou vazbu o jeho výkonech, např. formou bodů nebo škály. Při diskusi Č. j. MSMT-5217/2017-1 6 se třídou je zapotřebí neignorovat někdy i značně osobité příspěvky, snažit se porozumět jejich významu, dát přiměřený prostor k projevení vlastního názoru. V případě obtíží se sociálně přijatelnými hranicemi příspěvku je nutné si pomoci vzájemně vymezeným časem, zařazením vhodné formy nácviku sociálních dovedností.
- **možnost odpočinku, relaxace:** pro prevenci vzniku nežádoucího chování, stresu, či afektu způsobeného únavou a „přetažením“, je velmi důležitá možnost odpočinku, která dokáže navodit zklidnění. Pro odpočinek je vhodné vymezit konkrétní prostor.

Doporučené postupy:

- Ředitel školy určí pedagogického pracovníka, který bude odpovídat za spolupráci se školským poradenským zařízením, v jehož péči daný žák s PAS je. Tímto pedagogickým pracovníkem by měl být výchovný poradce, školní speciální pedagog či školní psycholog.
- Pověřený pedagogický pracovník seznámí s obecnými specifiky diagnózy PAS a zásadami pro předcházení rizikových projevů chování pedagogické i nepedagogické pracovníky školy, kteří budou s žákem v kontaktu při výuce, v družině, v tělocvičně, ve školní jídelně atd., se zásadními a podstatnými informacemi o individuálních zvláštnostech a potřebách daného žáka. O této skutečnosti bude vyhotoven písemný zápis s podpisy všech zúčastněných. Pověřený pedagogický pracovník zajistí ve spolupráci se školním metodikem prevence a pracovníkem školského poradenského zařízení, který se problematikou PAS zabývá, besedy a osvětu žákům školy a jejich zákonným zástupcům takovou formou, která respektuje typ PAS, nastavení a situaci konkrétního žáka s PAS a případné doporučení odborníků jako psycholog, psychiatr, neurolog atp.
- Pověřený pedagogický pracovník úzce spolupracuje s třídním učitelem žáka, asistentem pedagoga a školním metodikem prevence, ve spolupráci s metodikem prevence organizuje kasuistické semináře pro sdílení dobré i špatné praxe v oblasti prevence a předcházení vzniku nežádoucího chování žáků s PAS, nebo v oblasti řešení akutních rizikových situací. Zajišťuje pravidelné supervize pedagogického týmu podílejícího se na vzdělávání žáka s PAS odborníkem z praxe, případně zajišťuje možnost spolupráce s odborným pracovištěm v souvislosti s dlouhodobým nácvikem zvládnání krizových situací souvisejících s projevy agrese.
- Třídní učitel, případně jím pověřený asistent pedagoga, úzce spolupracuje se zákonnými zástupci žáka a pravidelně je kontaktuje ve snaze získání aktuálních informací o případných změnách. Dle nastavených pravidel školy sám nebo prostřednictvím určeného pracovníka školy rovněž kontaktuje klíčového pedagoga školské poradenské zařízení, v jehož péči je žák s PAS veden.
- Třídní učitel, případně jím pověřený asistent pedagoga, pravidelně informuje zákonné zástupce žáka o průběhu vzdělávání. Neprodleně informuje zákonné zástupce žáka a pověřeného pracovníka školy o změnách v chování, změnách aktuálního zdravotního stavu, projevech rizikového chování žáka, o plánovaných nebo náhlých změnách ve školním prostředí oproti nastavenému standardu (například onemocnění, akutní nebo plánované rekonstrukce a opravy v areálu školy apod.). Č. j. MSMT-5217/2017-1 11
- Třídní učitel při práci s třídním kolektivem vždy zohledňuje věk žáků. Způsobem přiměřeným věku žáků formou nejrůznějších metod rozvíjí schopnost diskutovat, pracovat v týmu a respektovat ostatní, uvědomovat si význam a podstatu pomoci a solidarity mezi lidmi, vzájemné úcty a snášenlivosti.
- Třídní učitel v případě potřeby a po dohodě se zákonným zástupcem, spolupracuje s lékařskými specialisty, v jejichž péči žák s PAS je - především praktický lékař pro děti a dorost, dětský psychiatr, případně dětský klinický psycholog.
- V souladu s Obecným nařízením Evropského Parlamentu a Rady (EU) 2016/679 o ochraně osobních údajů (GDPR) škola chrání citlivé údaje o zdravotním, fyzickém a psychickém, stavu žáka.

Afekt žáka s poruchou chování

Okamžitá opatření:

- Zachovat klid,
- odklonit v daný moment žáka od třídního kolektivu, zabránit přítomnosti ostatních spolužáků i jiných přihlížejících osob, zajistit bezpečí pro žáka i jeho spolužáky,
- pokud je ve třídě, kde dojde k afektu, učitel spolu s asistentem - přebírá odpovědnost a kontrolu nad žákem samotným asistent,
- v případě, že situaci samotný asistent nebude schopen zvládnout, informuje vedení školy, které tím přebírá nad žákem odpovědnost,
- po úplném zklidnění žáka – pokračovat v práci, kterou žák vykonával před afektem v místnosti, kde byl izolován od ostatních, v lepším případě je možné vrátit se zpět mezi ostatní,
- pokud se jedná o akutní stav u dítěte, tj. afekt, kdy je nebezpečný sobě nebo svému okolí – je nezbytně nutné volat linku 155. V případě, že dojde k hospitalizaci dítěte - zjistit od lékaře, kam přesně dítě odvázejí a okamžitě informovat zákonné zástupce žáka.

Obecné zásady pro učitele:

- Předcházet afektům a nevyvolávat je, dodržovat rady a pokyny, které obsahuje Individuální vzdělávací plán žáka s PAS,
- nastavení programu a jeho dodržování,
- důslednost (ale zamyslet se dopředu, jestli slíbené pak učitel ustojí),
- dopředu žáka připravit na jakékoliv změny pravidelného průběhu výuky (např. návštěva třídy cizí osobou, výuka v jiné učebně, exkurze, výlet),
- využívat hojně pochvalu a pozitivní motivaci,
- spolupráce se zákonnými zástupci (pravidelné návštěvy školy, společné řešení problémů s pedagogy),
- stanovení zásad, pravidel a nastavení mantinelů, dodržování zavedených rituálů,
- učíme žáka samostatně zvládat obtížné životní situace,
- hodnocení žáka z chování na vysvědčení – škola zohlední poruchu chování,
- medikaci žáků s PAS, její časový harmonogram, nástup účinku a možné nežádoucí účinky konzultovat se zákonnými zástupci žáka.

Příklady organizací zaměřených na problematiku PAS

Národní ústav pro autismus, z.ú., <http://www.praha.apla.cz/>

Občanské sdružení poskytující podporu osobám s PAS, <http://www.zasklem.com/>

RAIN-MAN, sdružení rodičů a přátel dětí s autismem (spolek), Ostrava, <http://www.rain-man.cz/>

Rett Community, Spolek rodičů a přátel dívek s Rettovým syndromem, <http://www.rett-cz.com/>

Křesadlo HK, Centrum pomoci lidem s PAS, z.ú., <https://www.kresadlohk.cz/>

Centrum Terapie Autismu, <http://www.cta.cz/o-nas/>

Jdeme autistům naproti - Olomouc o.s." ve zkratce JAN - Olomouc o.s.,

<http://www.jan-olomouc.cz/>

AUT – Spolek rodičů dětí s PAS, <http://autistickaskola.cz/cs/podporujinas/organizace/aut-spolek-rodicu-deti-s-pas/>

Občanské sdružení ProCit, z.s., <http://www.autismusprocit.cz/>

<p style="text-align: center;">legislativní rámec</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Úmluva o právech dítěte, Sdělení FMZV č. 104/1991 Sb. https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-104 • Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, sdělení č. 10/2010 Sb. m.s. https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/pravni_predpisy/Umluva_o_pravech_osob_se_zdravotnim_postizenim.pdf • Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561 • Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27 • Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních. http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny • Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže, příloha č. 22 „Dodržování pravidel prevence vzniku problémových situací týkajících se žáků s PAS ve školách a školských zařízeních za účelem zajištění bezpečnosti a ochrany jejich zdraví. Nastavení systémové metodické podpory a práce s rodinou a školou či školským zařízením.“ (Dokument MŠMT č. j: 5217/2017-1) file:///D:/Dokumenty/Downloads/Dodr%C5%BEov%C3%A1n%C3%AD%20pravidel%20prevence%20vzniku%20probl%C3%A9mov%C3%BDch%20situac%C3%AD%20t%C3%BDkaj%C3%ADc%C3%ADch%20se%20%C5%BE%C3%A1k%C5%AF%20s%20PAS%20ve%20%C5%A1kol%C3%A1ch%20a%20%C5%A1kolsk%C3%BDch%20za%C5%99%C3%ADzen%C3%ADch%20(4).pdf • Obecné nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 (GDPR) www.gdpr.cz • Metodická pomůcka MŠMT k aplikaci obecného nařízení o ochraně osobních údajů a zákona o zpracování osobních údajů v podmínkách školství file:///D:/Dokumenty/Downloads/METODIKA%20GDPR.pdf
--	---

Onemocnění covid -19 ve školním prostředí

Záměrem MŠMT je umožnit ve školním roce průběh výuky a dalších školních aktivit v co největším rozsahu. Základem správného postupu školy je porozumění preventivním a protiepidemickým opatřením; v této souvislosti je nutné sledovat aktuální epidemiologickou situaci. V případě změny některých rozhodujících skutečností bude vedení školy informováno prostřednictvím zprávy zaslané do datové schránky.

Základní hygienická pravidla stanovená ministerstvem zdravotnictví

- Dodržování zásad osobní a provozní hygieny,
- skupinová izolace, event. sociální distance,
- ochrana úst a nosu (roušky, respirátory) a řádná respirační hygiena v závislosti na protiepidemických opatřeních uvedených u příslušného stupně pohotovosti v oblasti ochrany veřejného zdraví – tzv. Semafor,
- opakovaná edukace,
- škola zajišťuje v rámci své kompetence např. dezinfekci rukou, úklid prostor, dodržování základních hygienických pravidel, nepouští do budovy nemocné osoby,
- místně příslušná KHS nařizuje speciální protiepidemická opatření s ohledem na aktuální situaci a místní podmínky, např. nařizuje ohniskovou dezinfekci, izolaci, karanténu, lékařský dohled, zvýšený zdravotnický dozor, krytí úst a nosu, provádění zdravotního filtru apod.

Informace a doporučení k provozu školy

- Při zahájení školního roku škola aktualizuje kontakty na všechny účastníky vzdělávacího procesu včetně zákonných zástupců žáků a zaměstnanců školy (telefonní čísla a e-mail). Škola vhodným způsobem informuje o stanovených hygienických a protiepidemických pravidlech zaměstnance školy, žáky a jejich zákonné zástupce.
- Doporučuje se vytvořit ve škole systém sdílení informací (např. komu se hlásí onemocnění žáka nebo zaměstnance), stanovit jednotné místo, kde se budou zveřejňovat aktuální oznámení.
- Škola průběžně žákům i zaměstnancům školy zdůrazňuje zásady osobní a respirační hygieny, tedy že je nutné kašlat a kýchat nejlépe do jednorázového kapesníku a ten neprodleně vyhodit a následně si umýt ruce.
- Škola upozorňuje zaměstnance školy a zákonné zástupce žáků, že osoby s příznaky infekčního onemocnění nemohou do školy vstoupit.
- Doporučuje se, aby byl pobyt zákonných zástupců žáků a dalších osob uvnitř budovy škol omezen, pokud to lze. V opačném případě se doporučuje dle možností školy vyčlenit zónu pro všechny cizí příchozí osoby s nastavením příslušných protiepidemických opatření podle pravidel vyplývajících ze semaforu. Vstup třetích osob do budovy školy je povolen pouze při zakrytí nosu a úst respirátorem.
- Škola v průběhu školního roku zváží nutnost konání těch aktivit, které nejsou pro naplnění školního vzdělávacího programu nezbytné a dochází při nich ke koncentraci vyššího počtu lidí (např. kulturní a sportovní akce více tříd či škol) a pokud možno takové aktivity nekoná.
- Doporučuje se pořadatelům soutěží a přehlídek posunout jejich konání až na jarní měsíce roku a přizpůsobit jejich organizaci aktuální epidemiologické situaci. Soutěže, které nevyžadují zvýšený sociální kontakt (korespondenční, on-line), mohou probíhat standardně.

- Škola vyhodnotí a zváží nutnost a organizaci přesouvání žáků mezi učebnami a v dalších prostorách školy s cílem snížení rizika nákazy covid-19.
- Doporučuje se dle možností školy minimalizovat kontakt mezi žáky 1. a 2. stupně, a to s ohledem na způsob organizace výuky (dělení tříd do skupin, střídání učeben a pedagogů apod.).
- Aktivitu jiných subjektů, které jsou organizovány v prostorách školy a nesouvisí se vzdělávacím procesem (naplňováním ŠVP), jsou organizovány tak, aby byl minimalizován kontakt účastníků aktivit realizovaných těmito subjekty s žáky školy a zaměstnanci školy. Při střídání provozů je třeba zajistit řádné provětrání, úklid a dezinfekci všech užívaných prostor.

Hygienická pravidla a standard úklidu

- U vstupu do budovy školy, v každé učebně/jídelně/oddělení/hygienickém zařízení, u tělocvičny jsou k dispozici prostředky k dezinfekci rukou v nádobách s dávkovačem.
- V co nejkratším čase po příchodu do budovy si každý důkladně umyje ruce teplou vodou a mýdlem v dávkovači, popřípadě provede dezinfekci rukou, a následně dodržuje hygienu rukou po celou dobu svého pobytu ve škole. Škola na nutnost takového postupu opakovaně upozorňuje.
- Velmi důležitým preventivním faktorem je časté a intenzivní větrání učeben a ostatních využívaných prostor školy, a to nejlépe okny – čerstvým vzduchem. Pokud je nutné použít nucenou ventilaci, je zajištěna její funkčnost a dostatečný výkon. Větrání učeben se provádí opakovaně, krátkodobě a intenzivně o přestávce i během vyučovací hodiny.
- Je zajištěno bezpečné osoušení rukou – nejlépe ručníky na jedno použití, případně osoušeči rukou.
- Úklid a dezinfekce hygienických zařízení probíhá vícekrát denně.
- Probíhá průběžné větrání šatních prostor, zejména před příchodem žáků do školy, po zahájení vyučování a po odchodu žáků ze školy po skončení vyučování.
- Vyprazdňování odpadkových košů je prováděno minimálně jednou denně.
- Denně se provádí důkladný úklid všech místností, ve kterých se žáci a zaměstnanci školy pohybují. Úklid povrchů a ploch se provádí na mokro, případně s použitím dezinfekčního přípravku, koberce se vysávají.
- Je kladen důraz na dezinfekci (provádět ji podle konkrétních podmínek několikrát denně) povrchů nebo předmětů, které používá větší počet lidí (např. kliky dveří, spínače světla, klávesnice a počítačové myši, baterie u umyvadel, splachovadla, tlačítka u zásobníků mýdel či dezinfekce). Nutné je vyhnout se alergickým prostředkům.
- Úklidový personál je informován o hygienických zásadách a o potřebě čištění a dezinfekce povrchů a předmětů.
- Škola výslovně určí, kdo, kdy, kde, co a čím bude čistit a dezinfikovat. Přípravky je nezbytné používat podle pokynů výrobce uvedených na etiketě (vhodnost pro povrch, typ působení, způsob aplikace, koncentrace, kontaktní čas atd.).

Škola je vybavena:

- Čisticími a dezinfekčními prostředky – tak, aby nedošlo k výpadku po spotřebování zásob. Na koronavirus působí dezinfekční přípravky s virucidní aktivitou. Na etiketě přípravku by měla být uvedena účinná koncentrace dezinfekčního přípravku a čas působení,
- dezinfekčními prostředky na dezinfekci rukou s virucidní aktivitou – za účelem jejich průběžného doplňování do dávkovačů,
- bezkontaktním teploměrem – měření tělesné teploty žáků, popřípadě zaměstnanců školy v případě podezření na infekční onemocnění, včetně covid-19,
- přiměřeným počtem roušek– pro žáky či zaměstnance školy s podezřením na výskyt covid-19, záložní roušky z důvodu povinného zavedení nošení roušek ve společných

prostorách školy (pro případ zapomenutí nebo znehodnocení roušky žáka nebo zaměstnance školy).

Kroky školy v případě podezření na výskyt nákazy covid-19

Výskyt onemocnění covid-19 u žáka

Školu v případě výskytu onemocnění zpravidla kontaktuje příslušná KHS. Ta provádí epidemiologické šetření a sdělí škole další pokyny, popřípadě rozhodne o protiepidemických opatřeních. V případě, že se ředitel školy dozví o výskytu onemocnění covid-19 dříve, kontaktuje zaměstnance protiepidemického odboru nebo odboru hygieny dětí a mladistvých místně příslušné KHS. Veškerá komunikace probíhá výhradně formou datové schránky školy v zájmu ochrany osobních údajů žáků a zaměstnanců školy (GDPR).

V případě výskytu onemocnění covid-19 se karanténa týká okruhu osob, které byly v rizikovém kontaktu. O okruhu těchto osob rozhoduje příslušná KHS na základě protiepidemického šetření. Při svém rozhodování přihlíží mimo jiné k délce kontaktu, vzdálenosti osob, k zavedeným opatřením atd. Každá situace je jiná, protože každý kolektiv v sobě zahrnuje více proměnných – např. velikost školy, členění objektu, počet žáků ve třídě, způsob školního stravování, pobyt ve školní družině, v zájmových kroužcích, sportovní aktivity, způsob dopravy do školy, a především místní epidemiologickou situaci.

Škola neprodleně informuje o vzniklé situaci a následných krocích v provozu školy stanovených KHS a o případné úpravě způsobu vzdělávání žáky, zákonné zástupce nezletilých žáků a svého zřizovatele.

Škola poskytuje vzdělávání distančním způsobem, pokud je v důsledku krizových nebo mimořádných opatření (například mimořádným opatřením KHS nebo plošným opatřením MZD) nebo z důvodu nařízení karantény znemožněna osobní přítomnost ve škole více než poloviny žáků alespoň jedné skupiny/třídy/oddělení. Prezenční výuka dotčených žáků přechází na výuku distančním způsobem (s ohledem na jejich podmínky pro distanční vzdělávání). Ostatní žáci, kterých se zákaz nedotkne, pokračují v prezenčním vzdělávání. Preferuje se, aby zároveň zůstávali součástí jedné skupiny.

Žáci mají povinnost se distančně vzdělávat. Škola je povinna přizpůsobit distanční vzdělávání včetně hodnocení podmínkám žáků. V ostatních případech škola nemá povinnost poskytovat vzdělávání distančním způsobem. Škola pak postupuje obdobně jako v běžné situaci, kdy žáci nejsou přítomni ve škole. Doporučuje se však, pokud to organizační možnosti školy dovolí, udržovat alespoň částečně distanční vzdělávání dotčených žáků, a to na základě jejich dobrovolnosti a s ohledem na jejich individuální podmínky.

Výskyt onemocnění covid-19 u zaměstnance školy

Pokud bude nařízena karanténa zaměstnanci školy, je možné, aby po domluvě mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem (je-li to organizačně a provozně možné) vykonával práci z jiného místa po dobu, kdy bude v karanténě (např. distanční výuka, příprava podkladů k výuce apod.); v tomto případě zaměstnanci přísluší plat.

Pokud k dohodě nedojde, není povinností zaměstnance po dobu karantény práci vykonávat, protože v daném období je z pohledu právních předpisů v obdobné situaci jako v případě nemoci (hmotné zabezpečení zaměstnance: za prvních 14 kalendářních dní náhrada platu ve výši 60 % redukovaného průměrného výdělku zaměstnance, od 15. kalendářního dne nemocenská).

Pro ostatní pracovněprávní souvislosti platí ustanovení zákoníku práce.

Pokud je zaměstnanec školy v rizikové skupině, může podle svého uvážení pro svoji ochranu používat roušku či jinou ochranu nosu a úst s vyšším stupněm ochrany nebo respirátor a zachovávat sociální distanci.

Školní stravování

Školní stravování se může poskytovat za níže uvedených doporučení, pokud nestanoví KHS nebo MZd jinak:

- V rámci možností školy zajistit oddělení či co nejmenší kontakt různých skupin (např. rozložit vydávání obědů v delším čase, je-li to možné, nebo vytvořit v jídelně sektory oddělující jednotlivé třídy),
- hygiena a úklid podle pravidel stanovených v předchozím textu,
- důraz na nutnost mytí (případně dezinfekci) rukou před odebráním stravy,
- neumožnit samoobslužný výdej, tj. odebírání příborů z hromadných zásobníků a využívání samoobslužných bufetů (nápoje, polévky, saláty),
- cizí strávníci mají pro konzumaci či odběr jídla vyčleněný samostatný čas (11-11.30 h) a po ukončení stravování musí být stoly a židle očištěny a dezinfikovány. Pro výdej stravy cizím strávníkům je nutné nastavit pravidla pro manipulaci s doneseným nádobím tak, aby nebyl ohrožen zdravotně nezávadný provoz školní jídelny.

Školní družina

- Oddělení jsou tvořena žáky jedné třídy, popřípadě několika předem daných tříd (nenaplnění tohoto doporučení zvyšuje riziko karantény pro větší část žáků, pokud se v kolektivu vyskytne pozitivní jedinec, čímž může karanténa zasáhnout do různých tříd a ročníků).

Kontakty

koronavirus@msmt.cz

Koronalinka je k dispozici každý všední den od 8 do 17 hodin.

Zvláštní „koronalinka“ MŠMT pro vedení škol a školských zařízení:

+420 771 139 410

+420 771 139 398

Další kontakty na „koronalinku“ MŠMT:

+420 234 811 111

V případě mimořádné situace v souvislosti s onemocněním covid-19 škola kontaktuje odbor hygieny dětí a mladistvých místně příslušné krajské hygienické stanice, tj. příslušné územní pracoviště, dle místa sídla školy.

KHS Pardubického kraje: lenka.labudova@khspsc.cz

Příprava na přechod na případné vzdělávání na dálku jedné nebo více tříd

V případě, že je nařízením karantény, nebo mimořádnými opatřeními KHS nebo opatřeními MZd znemožněna osobní přítomnost žáků ve škole, pak mohou nastat následující situace:

Prezenční výuka

V případě, že se opatření či karanténa týká pouze omezeného počtu žáků, který nepřekročí více jak 50 % účastníků konkrétní třídy či oddělení, pokračuje výuka těch, kteří zůstávají ve škole, běžným způsobem. Škola nemá povinnost poskytovat vzdělávání distančním způsobem a postupuje obdobně jako v běžné situaci, kdy žáci nejsou přítomní ve škole, např. z důvodu nemoci. Doporučuje se však, pokud to organizační možnosti školy dovolí, poskytovat dotčeným žákům studijní podporu na dálku, např. formou zaslání materiálů, úkolů či výukových plánů na dané období. Žáci se zapojují na bázi dobrovolnosti a s ohledem na své individuální podmínky.

Smíšená výuka

V případě, že se onemocnění či karanténa týká více jak 50 % účastníků konkrétní třídy či oddělení, je škola povinna distančním způsobem vzdělávat žáky, kterým je zakázána účast na prezenční výuce. Ostatní žáci pokračují v prezenčním vzdělávání. Distanční způsob může probíhat nejrůznějšími formami, a to dle technického vybavení školy i jednotlivých žáků a dle aktuálních personálních možností školy. Může se jednat o zaslání tištěných materiálů, pokynů k samostatné práci s učebními texty, on-line přenos prezenční výuky či nejrůznější formy synchronní i asynchronní formy on-line výuky. Distanční způsob vzdělávání musí vždy respektovat aktuální zdravotní stav a individuální podmínky konkrétních žáků. Zachování prezenční výuky pro ostatní žáky se bude v jednotlivých případech lišit. Možné je např. pokračovat ve výuce ve standardním režimu a přenášet ji on-line, upravit rozvrh dle možnosti přítomných pedagogů. Preferuje se, aby nebyli žáci rozřazováni do jiných tříd nebo oddělení.

Distanční výuka

Pokud je z důvodu nařízení karantény nebo kvůli mimořádným opatřením KHS nebo plošným opatřením MZd zakázána přítomnost žáků ve škole alespoň jedné celé skupiny/třídy/oddělení, škola poskytuje pro tyto skupiny/třídy/oddělení vzdělávání výhradně distančním způsobem. Ostatní skupiny/třídy/oddělení se vzdělávají dále prezenčním způsobem. Pokud je zakázána přítomnost všech žáků, přechází na distanční výuku celá škola. Škola vždy přizpůsobí distanční výuku jak individuálním podmínkám jednotlivých žáků, tak také personálním a technickým možnostem školy.

<p>Legislativní rámec</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Školy mají povinnost předcházet vzniku a šíření infekčních nemocí, včetně covid-19. Tuto povinnost naplňují podle zákona o ochraně veřejného zdraví tím, že jsou povinny zajistit „oddělení dítěte nebo mladistvého, kteří vykazují známky akutního onemocnění, od ostatních dětí a mladistvých a zajistit pro ně dohled zletilé fyzické osoby (§7 odst. 3 zákona o ochraně veřejného zdraví). https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-258 , https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-205 • Škola nemá povinnost aktivně zjišťovat u jednotlivých žáků příznaky infekčního onemocnění (jako je např. zvýšená teplota, horečka, kašel, rýma, dušnost, bolest v krku, bolest hlavy, bolesti svalů a kloubů, průjem, ztráta chuti a čichu apod.), ale je vhodné těmto příznakům věnovat zvýšenou míru pozornosti a při jejich zjištění je nutné volit tento postup: <ul style="list-style-type: none"> • příznaky jsou patrné již při příchodu žáka do školy – žák není vpuštěn do budovy školy; v případě nezletilého žáka za podmínky, že je přítomen jeho zákonný zástupce • příznaky jsou patrné již při příchodu žáka do školy a není přítomen zákonný zástupce nezletilého žáka – tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci neprodleně a informovat ho o nutnosti bezodkladného vyzvednutí ze školy; pokud toto není možné, postupuje se podle následujícího bodu: <ul style="list-style-type: none"> • příznaky se vyskytnou, jsou patrné v průběhu přítomnosti žáka ve škole; neprodleně dojde k poskytnutí roušky a umístění do předem připravené samostatné místnosti nebo k jinému způsobu izolace od ostatních přítomných ve škole a současně informování zákonného zástupce nezletilého žáka s ohledem na bezodkladné vyzvednutí žáka ze školy; zletilý žák opustí v nejkratším možném čase budovu školy. Ve všech uvedených případech škola informuje zákonného zástupce, resp. zletilého žáka o tom, že má telefonicky kontaktovat praktického lékaře, který rozhodne o dalším postupu. • V izolaci pobývá osoba až do odchodu ze školy nebo do doby převzetí zákonným zástupcem v případě nezletilého žáka. Při péči o nemocného nebo podezřelého z nákazy je nutné použít ochranné osobní pomůcky touto osobou i zaměstnancem školy. Prostor izolace musí být dobře udržovatelný a dezinfikovatelný, přirozeně větratelný oknem. Je ideální, pokud je tento prostor vybavený umyvadlem na mytí rukou s přívodem tekoucí teplé a studené pitné vody, včetně vybavení mýdlem v dávkovači, zásobníkem na jednorázové ručníky a dezinfekcí na ruce. Prostor nesmí být průchozí do jiné využívané místnosti, která je mimo izolační režim. Pro účely izolace by měla být vytipovaná a označená samostatná toaleta, která se nachází v blízkosti izolační místnosti a ta nemá být v době využití izolace používána dalšími osobami. • V souladu s doporučením odborné lékařské společnosti je za normální tělesnou teplotu obecně považována hodnota do 37 °C. V případě pouhého podezření na výskyt nákazy covid-19 ve škole škola sama KHS nekontaktuje. • Pokud se u zaměstnance školy objeví příznaky infekčního onemocnění (včetně covid-19), školu opustí v nejkratším možném čase s použitím roušky a dodržení dalších obecně známých pravidel chování a jednání při podezření na nákazu tímto virem. • Žákovi (popřípadě zaměstnanci školy) s přetrvávajícími příznaky infekčního onemocnění, které jsou projevem chronického onemocnění, včetně alergického onemocnění (rýma, kašel), je umožněn vstup do školy pouze v případě, prokáže-li, že netrpí infekční nemocí.
----------------------------------	--

Nikotinové sáčky

Jedná se o malé bílé sáčky obsahující rostlinná celulósová vlákna (bílý prášek) napuštěná nikotinem, aditivy, sladidly a příchutěmi (Kulhánek, Baptistová & Orliková, 2022). Nikotinové sáčky se podobají porcovanému tabáku (snus), avšak neobsahují žádný tabák. Sáčky jsou určeny pro orální užití, aplikují se do úst, kde se nechají působit (mezi rty a dásní) po dobu 15 minut a déle. Riziko užívání spočívá zejména ve velmi vysokých dávkách nikotinu, které se mohou pohybovat mezi 20 mg až 50 mg na jeden sáček. Podmínky vztahující se k jejich prodeji jsou – oproti tabákovým výrobkům – poměrně benevolentní.

Doporučené postupy:

Nástrojem školy, který pomůže řešit vnášení a užívání nikotinových sáčků, je dle doporučení MŠMT úprava školního řádu ve znění: „Žákům a studentům je zakázáno do školy vnášet a ve škole užívat návykové látky a jedy a takové látky, které je svým vzhledem, chutí a konzistencí napodobují.“

V kontextu předcházení pravidelnému užívání nikotinových sáčků se jedná převážně o všeobecnou specifickou primární prevenci cílenou na celé třídní kolektivy. Je nutné rozlišovat hranici primární prevence (tj. předcházení kouření), kdy se jedná o doposud žádné nebo prvotní experimentování a sekundární prevence, která se zaměřuje na občasné či pravidelné uživatele. Preventivní cíle by měly být voleny podle vývojových a kognitivních hledisek žáků a charakteru rizikového chování, v tomto případě specificky podle převládajících forem a intenzity užívání nikotinových sáčků v rozlišných věkových kategoriích.

- **Žáci 1. stupně ZŠ** – první zkušenosti s kouřením se objevují nejčastěji ve věku 12 let (ESPAD, 2016; WHO, 2016). U žáků mladšího školního věku by prevence proto měla vést k upevnění jejich nekuřáckého postoje na individuální úrovni, dále k vysvětlení rizik užívání nikotinových sáčků a posilování dovednosti odmítání návykových látek. S ohledem na vývojové aspekty dětí by měla být zohledněna zejména tato témata: zdravotní následky, možnost závislosti na nikotinu, útrata peněz za nikotinové sáčky, obavy o zdraví rodinných příslušníků, kteří je užívají. Forma by měla být srozumitelná, úměrná kognitivnímu vývoji dětí, interaktivní a hravá. Pedagog i rodič jsou pro děti raného školního věku klíčovými autoritami a mají proto významnou roli při formování jejich postojů k rizikovému chování.
- **Žáci 2. stupně ZŠ** – toto období je charakteristické již proběhlými iniciačními experimenty. U žáků se do značné míry formují postoje k návykovým látkám (kuřácké i nekuřácké) na základě vlivu vrstevníků. Jedná se o kritické období pro přechod k příležitostnému a pravidelnému užívání návykových látek. Důležité je proto posilovat dovednosti k odmítání, schopnost čelit tlaku vrstevníků, upevňovat odmítavé postoje u jedinců i v kontextu kolektivu. Zdravotní témata pro starší žáky již mnohdy nebývají primárním motivem k zanechání užívání nikotinových sáčků, proto je vhodnější cílit preventivní aktivity např. na vliv jedů v nich obsažených na vzhled (zuby, vlasy, pleť), rizika užívání nikotinových sáčků a užívání hormonální antikoncepce, útratu peněz za nikotinové sáčky.

- **Žáků s rozvíjející se či již rozvinutou závislostí na nikotinu** - pedagog by měl volit individuální přístup ve formě krátkého rozhovoru s daným žákem vedoucího k uvědomění si konkrétních rizik užívání, posílení motivace k odvykání a předání kontaktu na odbornou pomoc.
- ukotvení témat týkajících se rizik užívání návykových látek do preventivního programu školy
- zahrnutí zákazu užívání nikotinových sáčků ve všech prostorách školy a školských zařízení a na akcích pořádaných školou mimo prostory školy do školního řádu (včetně postihů za jejich porušení)
- nácvik dovedností – umět odolat vrstevnickému tlaku, umět říci ne
- specifické zacílení preventivních aktivit podle věkových skupin a vývojových hledisek žáků, nikoliv univerzálně a celoplošně
- zajištění komplexních dlouhodobých preventivních programů externími certifikovanými organizacemi podle Standardů odborné způsobilosti poskytovatelů programů školské primární prevence rizikového chování
- zakomponování dílčích primárně preventivních témat do výuky podle osnov a vzdělávacích oblastí v přímé vazbě na daný předmět včetně krátké reflexe žáků (např. matematika – náklady na cigarety za dané časové období; občanská výchova – význam regulace závislostí ve společnosti; výchova ke zdraví – vliv nikotinu na lidský organismus a zdraví)
- organizace tematických projektových dní ke Světovému dni bez tabáku (31.5.), Dni zdraví (7.4.), Světovému dni boje proti rakovině (4.2.) apod. s následnou reflexí
- distribuce informačních a edukačních materiálů úměrných cílové skupině žáků
- zapojování komunity rodičů, podpora jejich informovanosti
- poskytování individuální krátké intervence s cílem motivovat k zanechání užívání nikotinových sáčků
- poskytnutí kontaktu na odbornou pomoc při odvykání závislosti pro potřeby žáků i jejich rodinných příslušníků
- pedagogičtí a nepedagogičtí zaměstnanci neužívají nikotinové sáčky v areálu školy a školských zařízení (včetně mimoškolních akcí mimo pracoviště školy).

Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět

V případě zjištění užívání nikotinových sáčků u dětí a žáků v areálu školy a školských zařízení nebo na mimoškolní akci v rámci plnění školní docházky je třeba informovat pedagogického pracovníka, který následně zpraví zákonné zástupce. Porušení školního řádu řeší odpovědný pedagogický pracovník.

Pedagogický pracovník (třídní učitel, vychovatel, školní metodik prevence) podle závažnosti situace intervenuje nejprve u daného dítěte (informuje o porušení školního řádu, případně udělí výchovná opatření, sdělí žákovi konkrétní rizika, předá relevantní informace a motivuje k ukončení užívání), následně se obrátí na rodiče.

Doporučuje se téma s rodičem diskutovat konstruktivně a citlivě (experimentování s návykovými látkami je v dospívání přirozené), snažit se poskytnout relevantní informace včetně konkrétních rizik, která v případě užívání nikotinu dítěti hrozí. Pedagogický pracovník může rodiči dále poskytnout odkazy na další informace nebo odborné poradenské služby (např. Národní linku pro odvykání kouření). Cílem je problém řešit primárně na úrovni učitel - dítě - rodič.

Pokud rodiče užívání nikotinových sáčků u dítěte dlouhodobě nereflektují a opakovaně s pedagogickým pracovníkem/školou nespolupracují, je možné v krajním případě kontaktovat Orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD).

V případě, že žáci užívají nikotinové sáčky mimo prostory školy či školského zřízení (např. v parku) mimo plnění povinné školní docházky, pedagogický pracovník neuděluje výchovná opatření. Může o tom informovat rodiče nebo provést krátkou intervenci u konkrétního žáka.

Pokud pedagogický pracovník u žáků ve škole či na mimoškolní akci najde nikotinové sáčky, ohlašuje to rodičům žáka. Pedagogický pracovník ovšem nesmí žáky prohledávat. Pedagogický pracovník ve škole, školském zařízení či na mimoškolní akci může žáka vyzvat k vydání těchto výrobků (nesmí je však bez souhlasu zabavit) nebo může volně položené výrobky odstranit z dosahu osob mladších 18 let. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy Č. j.: MSMT-11112/2022-2 18

Pokud pedagogický pracovník zajistí u žáka nikotinové sáčky, měl by je předat proti podpisu zákonnému zástupci žáka. Dokument o navrácení tabákového výrobku zákonnému zástupci přiloží k zápisu o jeho zajištění.

Internetové odkazy

Národní stránky pro podporu odvykání kouření - informace o rizicích kouření, rady a tipy jak přestat kouřit, kontakty na poradenské a léčebné programy
<https://www.koureni-zabiji.cz/jste-zavisli/>

Preventivní programy organizace Jules a Jim, z. ú., zaměřené na užívání tabáku
<https://www.julesajim.cz/prevence/tatra>

Zpráva o tabákových, nikotinových a souvisejících výrobcích v České republice 2021
https://www.vlada.cz/assets/ppov/protidrogova-politika/vyrocnizpravy/Zprava_o_tabakovych_nikotinovych_vyrobcich_v_CR_2021_fin.pdf

Časté dotazy k tzv. nekuřáckému zákonu (č. 65/2017 Sb.) zodpovězené na stránkách Ministerstva zdravotnictví ČR
https://www.mzcr.cz/dokumenty/nejcastejsi-dotazy-a-odpovedi-natema-noveho-tzvprotikurackeho-zakona_13109_1.html

Legislativní rámec	<ul style="list-style-type: none"> • Nikotin, byť má závislostní potenciál, je legislativně zařazen jako jed. Je uveden v příloze č. 1 nařízení vlády č. 467/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů, ve znění pozdějších předpisů. • Školní řád https://www.zspeska.cz/e_download.php?file=data/editor/221cs_2_1.pdf&original=%C5%A0koln%C3%AD%20%C5%99%C3%A1d%202023_2024.pdf • Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-65
---------------------------	--

Psychická krize/duševní nemocnění žáka

Duševní zdraví zahrnuje emocionální, psychickou a sociální pohodu. Světová zdravotnická organizace ho definuje jako: „stav pohody (wellbeing), kdy každý jedinec realizuje svůj vlastní potenciál, dokáže se vyrovnat s běžnými životními stresy, dovede pracovat produktivně a užitečně a je schopen přispívat své komunitě.“

Mezinárodní klasifikaci nemocí (dále jen MKN 10) rozlišuje dvě základní skupiny dětských psychiatrických poruch: poruchy psychického vývoje (F8) a poruchy chování a emocí se začátkem obvykle v dětství a adolescenci (F9). Mimo těchto poruch se v dětství a dospívání mohou objevit i další psychiatrická onemocnění, která mají v porovnání s výskytem v dospělém věku řadu specifických příznaků. K nejtěžším patří schizofrenie, afektivní poruchy a poruchy příjmu potravy. Příznaky psychických poruch v dětském věku mohou být relativní a vždy je nutné korelovat je s věkem a stupněm vývoje dítěte.

Dospívání je časem plným hledání sebe sama i časem velkých změn (tělesných i mentálních). Je obdobím rozvíjení vlastní identity, ve kterém na jedné straně hraje velkou roli potřeba nezávislosti, na straně druhé pak potřeba být důležitý pro ostatní. Podstatná je zde i potřeba vztahů jako trvalých a dlouhodobých hodnot. Dospívání je vývojovým obdobím, které má pro člověka rozhodující význam. Je to náročné období a prožívat během něj psychické potíže či krize je normální. Adolescence je totiž spojena s rozmanitými rizikovými faktory, které souvisejí se zátěžovými a stresovými situacemi. Ty se mohou v extrémních případech stupňovat až ke vzniku duševního onemocnění. Výsledky výzkumů poukazují na to, že duševní onemocnění často propukají v mladém dospělosti nebo v dětství, adolescence je z hlediska vzniku duševních onemocnění považována za nejkritičtější období.

Ukazatelem duševní nepohody a začínajícího rozvoje duševního onemocnění žáka může být zvýšená nemocnost či úrazovost, nechutenství, nevolnosti při příchodu nebo odchodu ze školy, výrazné změny hmotnosti, nápadná únava a ospalost, sebepoškozování, pasivita a ztráta zájmu o dění ve škole, smutek, výrazné emoční rozklady, zejména v případě školního neúspěchu, strach ze známek a z reakce rodičů, projevy zvýšené agrese vůči okolí, zvýšený neklid a nepozornost, výrazné zhoršení prospěchu, samotářství a izolovanost dítěte vůči ostatním dětem (i během přestávek a ve školní družině), opakované neplnění povinností, záškoláctví, opakované pozdní příchody, nechut jít do školy nebo naopak nechut odcházet domů, vyhýbavé chování vůči rodičům nebo jiné dospělé osobě, která dítě vyzvedává, výrazné změny v hodnotovém nebo spirituálním systému dítěte.

Doporučuje se podobné projevy a jejich změny dlouhodobě sledovat a diskrétně konzultovat se žákem, rodinou nebo odborníkem (podle závažnosti a charakteru projevů). Pedagog by při jednání s žákem vykazujícím podobné projevy (nejlépe však se všemi žáky) měl jednat podle principů trauma respektujícího přístupu.

Pedagog by si měl všimnout následujících projevů

- nestálá nálada
- vysoká popudlivost, podrážděnost
- rigidní myšlení a neflexibilní vzorce zvládnání náročných situací
- neschopnost vnímat či chápat realitu
- tendence žít ve fantazijním světě
- představy o své významnosti střídající se s pocity méněcennosti

- úzkost, zvláště při náznaku mírné tělesné nemoci nebo drobného zklamání
- nejistota týkající se sexuální identity či orientace
- silné přesvědčení o svojí pravdě
- častý pocit rozčarování či nespravedlnosti
- přehnané projevy nadřazenosti, odmítání anebo provokativního chování vůči spolužákům, učitelům či rodičům, které mohou maskovat silný pocit nejistoty a méněcennosti

Jak postupovat

- Pedagog, který zaznamená u žáka psychickou nepohodu, krizi či počínající duševní onemocnění, by měl být schopen sám či za podpory někoho z kolegů (třídní učitel, školní psycholog, školní metodik prevence, výchovný poradce) vést s žákem podpůrný rozhovor, jehož cílem má být, vedle poskytnuté podpory (“nejsi na to sám”, “lze s tím něco dělat”) domluva s žákem na dalším postupu, kontaktování zákonných zástupců. Důvěrný vztah mezi učitelem a žákem (i jeho rodinou) může hrát významnou roli při celém procesu poskytování včasné intervence tak, aby byla co nejefektivnější. Pedagog by se měl s žákem domlouvat na dalších krocích. Zejména kontaktovat pomoc, komunikovat se zákonnými zástupci po domluvě s žákem, a tedy nejednat takzvaně „za jeho zády”.
- Pedagog by měl být schopen poskytnout žákovi i jeho rodině základní informace k dané problematice a možnostem řešení situace.
- Úkolem pedagoga není dané potíže diagnostikovat či léčit. Jeho role spočívá zejména ve zprostředkování kontaktu žáka s rodiči (či v podpoře k němu) a poté případně s příslušnými odborníky. Pokud žák sám osloví svého učitele, je na místě jej za to ocenit, ujistit jej, že je na správném “místě” a že je dobře, že tak učinil. Sdělované potíže či svěřený problém není vhodné bagatelizovat, a to ať už jsme v jakékoliv roli ve vztahu k dotyčnému žákovi. Naopak je prospěšné vyjádřit mu svůj zájem a spoluúčasť na řešení jeho situace tak, jak to bude potřeba.
- Je vhodné, aby s žákem spolupracoval takový pedagog, k němuž má žák důvěru, se kterým je schopný vést otevřenou komunikaci. Ne nutně to vždy tedy musí být např. školní psycholog, výchovný poradce či školní metodik prevence. Často může být třídní učitel tím, kdo má k žákovi nejbližší a žák se mu svěří. Třídní učitel si také jako první může všimnout, že s žákem není vše v pořádku a oslovit ho. Popřípadě žák tíhne s důvěrou k jinému pedagogovi, např. jeho oblíbeného předmětu. Není nutné, aby pedagog znal “řešení” hned, důležité je s žákem navázat vztah postavený na důvěře umožňující otevřenou komunikaci.
- Při zachování důvěrnosti údajů může pedagog probrat žákovu situaci s kolegy, ideálně s členy fungujícího školního poradenského pracoviště.
- Rodičům pedagog v případě potřeby doporučí kontaktování odborného pracoviště: pedagogicko-psychologické poradny, psychologické nebo psychiatrické ambulance.

- Škola rodičům nabídne spolupráci. Pro žáka v psychické krizi či v době počínajícího duševního onemocnění je vedle poskytnutí včasné intervence zásadní také podpůrné a přijímající prostředí, které by měla škola spolu s rodinou a odbornými institucemi spoluvytvářet.
- Samozřejmou součástí této podpory je i samotná podpora zákonných zástupců (i pro ně je toto období složité, plné změn a hledání nových cest nejen v přístupu ke svému dítěti).
- Součástí léčby bývá nezřídka farmakoterapie. Je dobré mít na paměti, že medikace může mít vliv na každodenní fungování žáků jak pozitivním, tak negativním směrem.
- V případě odmítavého či nespolupracujícího postoje rodičů (kdy je důvodem např. strach ze stigmatizace rodiny) se může pedagog obrátit na psychologa spádové pedagogicko-psychologické poradny s žádostí o metodickou podporu pro práci s daným žákem, a to i proti vůli rodičů. Zároveň, pokud se jedná o ohrožení zdraví či života dítěte, je na místě kontaktovat OSPOD (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí). I dítě má právo požádat OSPOD a také školu a školské zařízení o pomoc při ochraně života a svých práv a učinit tak může i bez vědomí rodičů.
- V případě bezprostředního ohrožení zdraví dítěte či jeho okolí je na místě volat rychlou záchrannou službu.

Doporučení pro „první“ kontakt s žákem

- Zvolte příjemné místo pro vás samotného i pro žáka, se kterým povedete rozhovor. Zajistěte, aby vás nerušili ostatní (žáci, učitelé). Nechte si na rozhovor dostatek času. Navodte příjemnou, přijímací a bezpečnou atmosféru, nabídněte vodu, čaj a posad'te se (ideálně vedle sebe) nebo případně oba stůj'te či se procházej'te. Je však důležité, aby vaše pozice byly „vyrovnané“ – optimální je, pokud jsou oči dospělého v úrovni očí žáka. Pozice vedle sebe je nejméně stresující.
- Věnujte se výhradně žákovi - nezvedejte telefony, nevpouštějte (např. do kabinetu) ostatní. Vytvoř'te bezpečný prostor pro sdělení, aktivně naslouchejte a nehodnoť'te. Buď'te podpůrní. Naopak nezapomeňte ocenit to, že se vám žák s pro něj obtížnou věcí svěřuje. Povzbud'te jej v tom, že už jen toto je krok směrem k řešení jeho nepříznivé situace.
- Pokuste se zmapovat dostupné žákovy zdroje, které by mohly v řešení situace pomoci.
- Naplánujte společně další kroky, které podniknete v rámci řešení jeho věci. Zrekapitulujte je na konci setkání. Nezapomeňte se domluvit na tom, které informace jsou důvěrné, a s kterými budete dál „zacházet“ ve smyslu sdělení s nezbytným okruhem dalších lidí, kteří se budou na realizaci podpory podílet.
- Můžete žáka znovu ocenit a podpořit. Vyžaduje-li to situace, domluvte se s žákem na další schůzce, případně se s odstupem času ujistěte, že se věci dějí tak, jak se dít mají.

- Přijměte psychickou náročnost situace pro žáka, ale i pro vás samotného.
- Nezapomínejte na svoje profesní i osobní limity, odkazujte se na další služby a podporu.
- Nebojte se využít supervizi.

Co raději ne

- Slib, že žákem právě sdílené sdělení zůstane vaším tajemstvím.
- Slib, že to bude dobré, že to vyřešíme k ideální představě žáka.
- Přehnané reakce (obavy, zděšení, pláč, úzkost, panika, vztek, vyhrožování, litování...).
- Zlehčování situace.
- Moralizování a obviňování

Kam tedy můžeme odkazovat

- **Ordinace klinické psychologie**, např. psychologická ambulance - ideálně s doporučením od dětského/dorostového lékaře, resp. po telefonickém objednání rodiči (nutno počítat s čekacími lhůtami, zejména pokud bude konzultace hrazena zdravotní pojišťovnou).
- **Psychoterapeutická ambulance** - nejlépe dle seznamů terapeutů České psychoterapeutické společnosti ČLS J.E.Purkyně nebo České asociace pro psychoterapii.
- **Psychiatrická ambulance** - ideálně s doporučením od dětského/dorostového lékaře, resp. po telefonickém objednání rodiči (nutno počítat s čekacími lhůtami, zejména pokud bude konzultace hrazena zdravotní pojišťovnou).
- **Krizové centrum** - netřeba doporučení zdravotnického zařízení, předchozí telefonická nebo e-mailová domluva je vhodná, ale není nutná.
- **Pedagogicko-psychologická poradna** - obecně se specializuje spíše na specifické poruchy učení, intelekt, školní zralost apod., ale měla by mít k dispozici i nástroje pro diagnostiku a léčbu některých psychických onemocnění a stavů. Je vhodné odkázat na spádovou PPP školy.
- **Praktický lékař pro děti a dorost** - lze na něj odkázat téměř v každém případě, protože je tím, kdo by situaci měl umět odborně adekvátně vyhodnotit a poskytnout fundované doporučení na další konkrétní odborníky. Je dobré mít také na paměti, že mnoho psychických onemocnění je provázeno tělesnými problémy (nevolnost nebo časté zvracení, poruchy spánku, bolesti břicha nebo hlavy apod.). Pro okolí a někdy ani pro nemocného není zřejmé, že jsou tělesné potíže zakořeněné v psychických problémech. S praktickým lékařem lze probrat nejen to, co nás trápí na těle, ale i na duši, protože není zdraví bez duševního zdraví!

Krizové linky s celostátní působností

- Linka bezpečí** **116111**
Nonstop pro děti a studenty do 25 let včetně
<https://chat.linkabezpeci.cz>
E-mailové poradenství: pomoc@linkabezpeci.cz
- Rodičovská linka** **606 021 021**
rodinné a výchovné poradenství pro rodiče, prarodiče a ostatní členy rodiny, pedagogy a další dospělá, kteří jednají v zájmu dítěte
<https://chat.rodicovskalinka.cz/>
E-mailové poradenství: pomoc@rodicovskalinka.cz
<https://www.linkabezpeci.cz/>
Korespondenční adresa: Linka bezpečí, z.s., Ústavní 95, 181 02 Praha 8 – Bohnice
- Linka důvěry Dětského krizového centra** **241 484 149, 777 715 215**
Nonstop pro ohrožené děti a dospívající
<http://elinka.internetporadna.cz/>
E-mailové poradenství: problem@ditekrize.cz
Kontaktní e-mail: ld@ditekrize.cz
<https://www.ditekrize.cz>
- Linka pro rodinu a školu (Cesta z krize)** **116 000**
Nonstop, zdarma (pomoc dospělým ohledně dětí - pro rodiče, příbuzné, učitele, vychovatele)
Zaměření: Problematika ohroženého dítěte, primárně pro dospělé kolem dítěte, ale i děti či mladistvé, kterých se potíží týká (rodiče, příbuzní, pedagogové a další profesionálové pracující s dětmi, kamarádi či jiní blízcí dítěte, sousedé, veřejnost).
<https://linkaztracenedite.cz/chat/>
E-mailové poradenství: 116000@cestazkrize.net
Kontaktní e-mail: info@ztracenedite.cz; lucie.hermankova@cestazkrize.net
<https://www.linkaztracenedite.cz/>
Korespondenční adresa: Cesta z krize, z. ú., Plaská 589/11, 150 00 Praha 5 – Malá Strana
- Linka první psychické pomoci (Cesta z krize)** **116 123**
Nonstop, zdarma (krizová pomoc pro dospělé)
www.chat-pomoc
- Linka duševní tísně (Most k naději, z.s)** **476 701 444**
E-mailové poradenství: ldt.most@mostknadeji.cz - odpovědi do 7 dnů
- Linka pomoci obětem kriminality a domácího násilí (Bílý kruh bezpečí)** **116 006**
(nonstop, zdarma), pomoc pro oběti a pozůstalé
- Národní linka pro odvykání** **800 350 000**
pomoc pro osoby se závislostí na cigaretách, alkoholu, lécích, drogách, hraní, sociálních sítích

• **Linka EDA** **800 405 060**
pro pečující o děti s postižením či vážnou diagnózou nebo po úrazu
<https://eda.cz/cz/co-delame/linkaeda> , e-mail: <mailto:linka@eda.cz>

• **Linka Anabel** **774 467 293**
telefonická krizová pomoc pro problematiku spojenou s okruhem poruch příjmu potravy
E-mail: posta@anabell.cz
Kontaktní Centra:
Brno: **724 824 619**
Praha: **775 904 778**
Ostrava: **602 236 457**

• **Modrá linka** **608 902 410, 731 197 477**
Pomoc v obtížných životních situacích pro děti i dospělé
<https://chat.modralinka.cz/> , e-mail: help@modralinka.cz

• **Národní linka pomoci AIDS** **800 144 444**

Krizová centra

- Dětské krizové centrum, V Zápolí 21, 141 00 Praha 4
pevná linka: 241 484 149
mobil: 777 715 215
rizika kyberprostoru: 778 510 510
e-mail: problem@ditekrize.cz
- Centrum krizové intervence Psychiatrické nemocnice Praha – Bohnice, Ústavní 91, Praha 8
Linka důvěry Centra krizové intervence 284 016 666
- Krizové centrum pro děti a dospívající, Hapalova 4, Brno – Řečkovice
tel. 541 229 298, 723 006 004, css.sspd@volny.cz , ambulantní i pobytové služby
- Krizové centrum RIAPS - Chelčického 39, Praha 3, tel. 222 586 76
nepřetržitý provoz
- SOS centrum – Diakonie ČCE - SKP v Praze, Varšavská 37, Praha 2
pro osoby od 11 let
tel. 222 514 040, 777 734 173, 608 004 444
e-mail: linka.duvery@diakonieskp.cz
- Krizové centrum Spondea – linka pro rodiny a děti 608 118 088
Sýpka 25, Brno – Černá Pole

- Krizové centrum Fakultní nemocnice Brno – Jihlavská 20 (budova G), Brno – Bohunice
ambulance tel. 532 232 078
Linka Naděje (nonstop) 547 212 333
- Krizové centrum Ostrava – Ruská 94/29, Ostrava – Vítkovice
tel. 596 110 882-3, 732 957 193, krizovecentrum@kriceos.cz

V jakém případě vyrozumět OSPOD/Policii ČR

Ohlašovací povinnost se duševních onemocnění obecně netýká. Platí to i u sebepoškozování. Ale v případě závažné šikany dítěte, sexuálního zneužívání, zanedbávání péče, týrání dítěte (syndrom CAN) atd., je nahlášení OSPOD/Policii ČR na místě a může zabránit závažnému psychickému a fyzickému poškození či dokonce úmrtí dítěte.

Ohlašovací povinnosti podléhá také navádění jedinců k sebepoškození/sebevraždě (např. skupina poškozujících se, kyberšikana). V případě přímého rizika vážného zranění nebo smrti následkem psychické krize/duševního onemocnění je namístě okamžitá, i nedobrovolná hospitalizace na psychiatrii – při odmítání hospitalizace bývá nutná asistence Policie ČR.

Žák, ať už dítě, či dospívající v psychické krizi / s duševním onemocněním představuje velkou zátěž pro dospělého, a tedy rizikový faktor vzniku syndromu vyhoření a dalších psychických potíží – pedagog zainteresovaný v problému potřebuje účinné metody prevence vyhoření, podporu nadřízeného a v ideálním případě supervizi u certifikovaného supervizora. Učitel nemůže zastupovat služby dalších odborníků – zejména ne psychologů a terapeutů, lékaře. Měl by však být schopen vést s dítětem (zákonnými zástupci) podpůrný rozhovor případně poskytnout základní krizovou intervenci. Naopak nevhodnou intervencí může dítěti/dospívajícímu ublížit.

<p>Legislativní rámec</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) • Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí výslovně určuje jako povinnost různým institucím, mimo jiné i škole a školskému zařízení, nahlásit případ ohrožení zdraví nebo života dítěte, a to i tehdy, když se objeví pouze podezření na trestný čin. Například navádění/nucení k sebepoškození či podněcování k suicidálnímu chování, podobně jako sexuální zneužívání, týrání apod., jsou trestnými činy, na něž se vztahuje oznamovací povinnost. • Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník stanovuje v § 364 až 368 povinnosti, jež má každá fyzická osoba v případě podněcování, schvalování, nadržování, nepřekážení a neoznámení trestného činu. Paragrafy se vztahují na celou škálu trestných činů, oblast násilných činů páchaných na dětech a na týrání dítěte nevyjímaje (nestačí však podezření). • Zákon č. 563/2004 Sb., zákon o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů • Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů • Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů • Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, ve znění pozdějších předpisů Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů • Zákon č. 86/1992 Sb., o péči o zdraví lidu v platném znění (§ 23). Člověka lze hospitalizovat bez jeho souhlasu v případě, že jeví známky duševní poruchy nebo intoxikace a je nebezpečný sobě nebo svému okolí.
----------------------------------	--

Sebevražedné chování

Formy sebevražedného chování zahrnují širokou škálu projevů, kam patří úvahy o sebevraždě, myšlenky na sebevraždu, její plánování, pokus o sebevraždu a dokonaná sebevražda.

Sebevražda nebývá jednorázovou záležitostí, jde o dlouhodobý proces s určitým vývojem, který zahrnuje širokou škálu sebevražedného jednání. Člověk má sebevražedné myšlenky, které se mohou prohlubovat do sebevražedných tendencí, promýšlení plánu, jak si vzít život, až k samotnému rozhodnutí život ukončit (sebevražedný pokus, sebevražda). Ve většině případů se nedá říct, že by sebevražda byla zapříčiněna jediným důvodem, ale spíše jde o jejich kombinaci. Na pozadí většinou figurují určité rizikové faktory, které mohou pak být zesíleny náročnou vnější událostí. U dospívajících se mohou objevovat také impulzivní sebevraždy způsobené např. rozchodem, neúnosnou či vyhrocenou situací doma nebo pokusy o sebevraždy, kde není ani tak cíl zemřít, jakožto spíše volání o pomoc. Ani takové chování nelze brát na lehkou váhu, protože stále ukazuje na skrytou bolest či trápení, které daný jedinec v onen moment neumí vyjádřit jiným způsobem. Obecně mají mladiství častěji sebevražedné myšlenky než dospělí, jsou impulzivnější a snadněji ovlivnitelní médii a vyskytuje se zde více pokusů o sebevraždu než u dospělé populace.

Rizikové faktory - zvyšují riziko sebevražedného jednání

Jejich přítomnost nemusí nutně vést k sebevražednému chování, nicméně z hlediska prevence sebevražd je důležitá jejich znalost.

Na individuální úrovni se nejčastěji jedná o:

- předchozí pokus o sebevraždu či sebevražedné myšlenky
- zne/užívání alkoholu či jiných návykových látek
- duševní onemocnění (zejména deprese či schizofrenie)
- chronická úzkost
- nízké sebehodnocení
- nízká schopnost regulovat emoce
- nedůvěra v sebe samého
- nízká schopnost zvládat zátěž
- impulzivita
- sebepoškozování
- neheterosexuální orientace (LGBTQ+)
- dlouhodobé tělesné onemocnění
- pocity izolace či nedostatku sociální podpory
- nápodoba v chování
- neúspěchy ve školním prostředí

Na úrovni rodiny, školy a vztahů:

- sebevražda v rodině (či blízkém vztahovém okolí)
- duševní onemocnění v rodině
- dysfunkční rodinné zázemí

- traumatické zkušenosti (např. zneužívání, týrání)
- konflikty ve vztazích, disharmonické vztahy či ztráty vztahů
- šikana

Na úrovni společnosti:

- dostupnost prostředků k provedení sebevraždy
- role médií (např. nevhodné reportování o sebevraždě)
- stigma (např. lidí s duševním onemocněním)
- diskriminace (např. menšin)
- nedávné sebevraždy v blízkém okolí (např. v obci, ve škole)

Protektivní faktory - snižují riziko sebevražedného jednání, vyvažují faktory rizikové

Na individuální úrovni sem patří:

- odolnost vůči stresorům
- dobrá emoční regulace
- schopnost pozitivního přístupu k problémům
- zdravé sebevědomí
- zážitky úspěchu
- sebedůvěra
- pozitivní aktivity (kde žák něčeho dosahuje, kde je mu dobře, dává mu to smysl...)
- úspěch ve škole
- ochota vyhledat pomoc
- pocity zapojení do kolektivu, sounáležitosti

Na úrovni rodiny, školy a vztahů:

- silné a zdravé vztahy
- podpora rodiny a přátel
- zdravé modely chování dospělých
- pozitivní atmosféra ve třídě/ škole

Na úrovni společnosti:

- zájem dospělých (např. doktorů, trenérů...)
- dostupnost péče

Varovné signály:

Jedinec, který přemýšlí o sebevraždě, často zažívá nesnesitelnou psychickou bolest, ze které se snaží uniknout. Projevy sebevražedného jednání mohou být u dětí a dospívajících jiné než u dospělých. Obvykle je možné si všimnout změn v chování, prožívání a v tom, co nám žáci přímo a nepřímo říkají. U jedince, který o sebevraždě přemýšlí, nemusí být vůbec přítomny všechny

varovné signály, mohou se objevovat v různé kombinaci. Zásadním varovným znakem je, když se žák začne projevovat významně jinak, než tomu bylo doposud.

Změny v chování:

- samotářství, vyhýbání se kamarádům či oblíbeným činnostem
- potíže se soustředěním
- zhoršený školní prospěch
- rizikové chování (např. užívání návykových látek)
- změna chuti k jídlu
- potíže se spánkem (např. polehávání či pospávání v hodinách)
- potíže ve vztazích
- zanedbávání svého vzhledu
- sebepoškozování
- zabývání se myšlenkami na sebevraždu či ukončení života
- vyhledávání informací o sebevraždě, shromažďování prostředků k vykonání sebevraždy (např. lano, léky)
- rozdávání osobních věcí

Změny v prožívání:

- náhlé změny nálad
- dlouhodobý smutek, plačtivost
- zvýšená úzkostnost
- podrážděnost, výbuchy vzteku
- vyčerpanost, apatie, pasivita
- nízké sebehodnocení a sebedůvěra

Změny v komunikaci:

- ne/ přímé vyjádření, že chce zemřít ○ Přál/a bych si být mrtvá. Nechci žít. Kéž bych se nikdy nenarodil/a.
- vyjádření beznaděje ○ Nic nemá smysl. Můj život nemá smysl.
- vyjádření toho, že je všem na obtíž ○ Kdybych tu nebyl/a, nikomu bych nechyběl/a.
- psaní deníku či básní, ve kterých se objevuje téma smrti či sebevraždy
- loučení se s ostatními, dopisy na rozloučenou

Není pravda, že kdo o sebevraždě mluví, ten ji nespáchá. Kdo o sebevraždě mluví, pravděpodobně o ní přemýšlí, zejména když o ní mluví opakovaně a ve spojení s dalšími varovnými příznaky. Zvýšená opatrnost je na místě i ve chvíli, kdy žák, který projevovat známky sebevražedného chování, se náhle zdá být šťastným a sebevražedné myšlenky popírá. Většina lidí si oddechne a spustí dotyčného ze zřetele, ale může to naopak znamenat, že se jedinec rozhodl ukončit svůj život

ke konkrétnímu dni, čímž došlo k paradoxní úlevě. Všechny varovné příznaky je potřeba brát vážně!

Myšlenky na sebevraždu či sebevražedné jednání ovlivňují duševní zdraví žáků, což dále ovlivňuje jejich školní výkon. Sebevražda také negativně ovlivňuje celé školní společenství.

Prevence

Prevence sebevražednosti se odehrává na úrovni komunity, zdravotního systému a školy. Jedná se o procesy, které ovlivňují duševní pohodu žáků i učitelů dávno předtím, než nastane jakékoli sebevražedné jednání.

Na úrovni školy jde v prevenci sebevražednosti o několik principů:

- téma duševního zdraví není tabu – mluví se o něm, ve škole jsou zařazeny programy podporující duševní pohodu žáků, besedy či dny duševního zdraví, téma se zařazuje napříč předměty (např. před testem se žáci mohou učit hlubokému dýchání, aby se zklidnili a lépe soustředili)
- pozitivní klima a atmosféra – škola má být bezpečným místem, které je přijímající a otevřené
- dostupnost informací – ve škole jsou dostupné informace o možné pomoci (např. formou letáčků na nástěnkách), zároveň škola disponuje kontakty na odborníky v oblasti péče o duševní zdraví ve svém kraji (s tím může pomoci místní pedagogickopsychologická poradna)
- funkční školní poradenské pracoviště (ŠPP) - poskytuje podporu nejen individuálně žákům (či pedagogům), kteří mají potíže se svým duševním zdravím či prožívají těžkou životní situaci, ale může průběžně zvyšovat duševní gramotnost žáků např. skrze zmíněné programy, besedy či dny o duševním zdraví. Pracoviště by mělo fungovat týmově a mělo by se v ideálním případě skládat ze:
  - školního psychologa
  - metodika prevence
  - výchovného poradce
  - speciálního pedagoga
- podpora učitelů – jde o podporu ze strany vedení (např. laskavý přístup, zdravé vztahy na pracovišti, příjemná atmosféra a pracovní kolektiv), ale i to, že jsou učitelé podporováni v tématu duševního zdraví např. formou na míru vybraného vzdělávání či supervizí, které spolu s pravidelnou psychohygienou fungují jako dobrá prevence vyhoření
- přístup učitelů – učitelé jsou všímaví ke svým žákům, zavádějí téma duševního zdraví do své výuky, znají varovné signály sebevražedného jednání, umějí identifikovat žáka v riziku sebevražedného chování a vědí, jaké jsou případné další kroky

Intervence

Intervence v oblasti sebevražedného jednání znamenají zavedené postupy, co dělat, když se sebevražedné jednání objeví. Takové postupy umožní pedagogům jednat vhodně a efektivně.

Žáci ve škole tráví značnou část svého dne, čímž se škola stává místem, kde je možné odhalit, pokud se u žáka začne objevovat psychická nepohoda či sebevražedné jednání. Pedagog může být nejvýznamnější dospělou osobou v životě žáka, který k němu může chovat velkou důvěru, aniž by o tom pedagog věděl. Pokud se žák svěří pedagogovi se svými sebevražednými myšlenkami, přímo si tím říká o pomoc.

Pedagog by měl:

- být všímavý a podpůrný
- znát varovné signály, které mu pomohou identifikovat ohroženého žáka
- mít osvojený způsob vhodné komunikace při výskytu tématu sebevraždy
- vědět, na koho se dále obrátit, jaké jsou možné další kroky
- pracovat v týmu, téma sebevraždy by nikdy neměl řešit pedagog sám
- pečovat i o své duševní zdraví a věnovat se psychohygieně

Úkolem pedagoga je rozpoznat žáka v ohrožení a přesunout jej v systému péče dále.

Úkolem pedagoga není diagnostikovat žáka, poskytovat či nahrazovat odbornou péči.

Intervence pedagoga se dají rozdělit do 3 situací dle akutnosti sebevražedného jednání:

Mírné riziko – žák má myšlenky na sebevraždu

Jedná se o situace, kdy jsou u žáka přítomny sebevražedné myšlenky. Pedagog se o situaci dozvídá obvykle jedním z těchto způsobů:

- žák se sám svěří
- někdo jiný pedagogovi svěří tyto informace či podezření (např. spolužáci)
- pedagog si všimne varovných signálů

Pokud má pedagog podezření či informace o tom, že žák má myšlenky na sebevraždu, je v první řadě potřeba pracovat se sebou. Pro většinu lidí je rozhovor o sebevraždě nekomfortní, je vhodné se na takový rozhovor vnitřně naladit. Téma je potřeba brát vždy vážně a nebagatelizovat jej. Je vhodné žáka s jeho myšlenkami přijmout. To znamená nesoudit, netrestat a nevyvolávat pocity viny, stejně tak se nesnažit žákovi předestřít věci, které by určitě měl nebo neměl dělat a netlačít na něj. Situaci by pedagog neměl řešit sám a měl by se snažit předejít případnému zděšení, fascinaci tématem či panice.

Následuje podpůrný rozhovor. Je vhodné, když takový rozhovor vede pedagog, který má s žákem dobrý vztah a také jeho důvěru. Je potřeba na něj mít dostatek času a vhodný prostor, tzn. rozhovor vedeme ideálně pouze ve dvou, bez přítomnosti dalších žáků, a v klidném, bezpečném prostředí. Pokud vnímáte, že se žák chystá říct informace o sebevraždě před vrstevníky, je lepší ho jemně přerušit a pokračovat v rozhovoru hned, ale o samotě, mimo zbylé žáky. Pokud má pedagog možnost, může dopředu takový rozhovor konzultovat např. s kolegy ze ŠPP a připravit se na něj. Cílem rozhovoru je vyjádřit zájem o žáka a ukázat žákovi, že existuje pomoc. V první části jde o navázání kontaktu. Druhá část rozhovoru obsahuje specificky zaměřené otázky.

Pokud žák neodpovídá a nechce mluvit, můžete se ho zeptat, zda není ve škole někdo jiný, s kým by mluvil radši, a můžete nabídnout, že daného člověka společně najdete. Obvykle žáci mají tendenci se svěřit pedagogům, se kterými mají dobrý vztah či je baví jejich předmět, pro některé žáky je ale nejlepší volbou naopak pedagog, kterého znají, je laskavý, ale přímo je neučí.

Do rozhovoru o sebevraždě patří i ticho, není třeba se ho bát, ač může být nepříjemné. Žáci nejvíce potřebují cítit, že jim někdo naslouchá a že nejsou v situaci sami. Zásadní je neslibovat žákovi naprostou důvěrnost informací, i když si pedagog musí být vědom citlivosti údajů, které mu žák sděluje. Slíbení důvěrnosti a její následné prolomení mohou žáci vnímat jako zásadní narušení důvěry. Pedagog tedy nejedná za zády žáka, ale domlouvá se společně s ním na dalším postupu tak, aby situace byla bezpečná a žák měl stále možnost nějaké kontroly.

Pokud se potvrdí myšlenky na sebevraždu, jsou na místě další kroky, zatímco pedagog je stále s žákem:

- poděkovat žákovi za důvěru
- podpořit žáka
- navrhnout další kroky – žák by měl vědět, že v tom není sám, a co se bude dít dál
- poskytnout odpovídající kontakty a přesné informace (např. o ŠPP, co nyní společně uděláme, číslo na Linku bezpečí)
- následná zvýšená péče a sledování žáka

Při komunikaci se zákonnými zástupci:

- představit se a svoji pozici ve škole
- nabídnout pomocnou ruku v řešení situace – ideální je, aby škola rozhovor vedla v duchu partnerství s rodinou
- informovat o pozorovaném chování a fungování žáka
- vysvětlit, že informace o stavu žáku budou v případě potřeby sdíleny s dalšími pedagogy
- nabídnout pomoc, domluvit schůzku (za přítomnosti třídního učitele, školního psychologa/ metodika prevence, příp. i ředitele)
- školní psycholog/ metodik prevence nabízí poradenství pro zákonné zástupce
- udělat zápis z domluvy

Střední až vysoké riziko – žák má sebevražedné tendence

Akutní riziko – žák se pokusil o sebevraždu na půdě školy

Jde o situace, kdy si žák ve škole patrně ublížil (např. pořezal se, spolykal prášky), chystá se k tomu, chystá či vyhrožuje, že si ublíží.

První dospělý, který žáka najde, by měl:

- snažit se jednání zabránit, pokud lze, nebo poskytnout první pomoc
- zůstat s žákem a nenechat ho o samotě
- zavolat Rychlou záchrannou službu (155)
- zavolat si na pomoc další dospělou osobu, která mu pomůže situaci řešit
- zavolat zákonným zástupcům žáka a informovat je o situaci

Po situaci by měl pedagog vytvořit zápis o situaci a informovat ředitele školy, příp. ředitelem dalšího pověřeného pracovníka (ideálně někdo ze ŠPP). Stejně tak má škola povinnost zaznamenat situaci do Knihy úrazů.

V jakémkoliv případě je potřeba žáka průběžně sledovat a spolupracovat s rodinou. Je potřeba si všimnout, jak žák tráví čas ve škole (zda je mezi lidmi, či se kolektivu straní), jakou má náladu, jak působí, jak se zapojuje, ale i např. to, kolik času tráví na záchodě během vyučování (z důvodu rizika příp. sebepoškozování) či zda např. nechybí ve škole, když nemá nahlášenou absenci. V takovém případě je potřeba okamžitě volat zákonným zástupcům. Je také vhodné, aby pedagogové byli k žákovi shovívaví a netlačili na něj, co se týče výkonu ve škole.

Zákonní zástupci mohou pociťovat bezmoc podobně jako jejich dítě a snažit se situaci zlehčit, mohou se obávat, že mluvit o sebevraždě znamená k ní dítě navádět atp. Pomoci jim může ŠPP, Linka pro rodinu a školu (116 000) anebo Rodičovská linka Linky bezpečí (606 021 021) anebo Orgán sociálně právní ochrany dětí (OSPOD). Obě zmíněné linky fungují i pro učitele.

Postvence

Není nic, co by se dalo říct, aby to odstranilo pociťovaný zármutek. Mluvení o smrti a vzájemné naslouchání je však první krok k uzdravení.

Postvence jsou kroky a postupy, které následují po dokonané sebevraždě. Každá sebevražda může zasáhnout desítky lidí.

Cílem postvence je poskytnout žákům podporu, pomoci jim pracovat s jejich emocemi, znovu nastolit zdravou atmosféru a minimalizovat riziko rozšíření sebevražedného jednání či jeho nápodob. Postvenci může zajišťovat školní poradenské pracoviště, pedagogickopsychologická poradna či externí organizace (např. Poradna Vigvam).

Postvence obvykle zahrnuje:

- komunikace se zasaženou rodinou
- mobilizace podpory ve škole a její zviditelnění a nabízení pro žáky i pedagogy
- informování zaměstnanců školy a sdílení informací, jak událost může ovlivnit výuku
- sdělení faktů jednoduše a krátce
- péče o žáky, kteří mohou být smrtí nejvíce zasaženi

Žáci, kteří mohou potřebovat větší péči:

- byli u sebevražedného jednání nebo krátce před ním byli v kontaktu se zemřelým
- blízcí přátelé či např. sourozenci navštěvující tutéž školu
- žáci, kteří hůře zvládají zátěžové situace, mají nedostatek sociální podpory, historii duševního onemocnění, sebevražedných představ či sebevražedného pokusu, trauma nebo ztráty, příp. zažili sebevraždu ve své rodině
- žáci ve výlučném vztahu k zemřelému (např. agresoři, či ex-přítel/kyně)

Tyto žáky je potřeba průběžně sledovat a věnovat jim zvýšenou pozornost, příp. jim aktivně nabídnout podpurný rozhovor či možnost promluvit si s pracovníkem ŠPP. Stejně tak je možné v případě nejistoty promluvit s jejich zákonnými zástupci.

Komunikace s rodinou zemřelého žáka

Je důležité rodině vyjádřit soustrast a zjistit, co by si přála, aby bylo sdíleno ve škole, a domluvit se na předání osobních věcí žáka. Věci by pro rodinu měly být připraveny a rodina by neměla např. vyklízet skříňky. Je lepší, když předání věcí probíhá po vyučování, aby se rodina nepotkávala s ostatními žáky ve škole. Může jít o emocionální chvíli a je vhodné, aby byl přítomen představitel školy pro důstojnost předání a také například pro jistotu přítomen školní psycholog či metodik prevence pro akutní podporu. Ujistěte se také, že zákonní zástupci jsou smazáni z e-mailových listů, aby rodina nedostávala emaily či telefonáty ohledně školních akcí apod.

Může se stát, že rodina nebude chtít, aby se ve škole mluvilo o sebevraždě jako o příčině úmrtí. Je důležité vyjednávat – respektovat přání rodiny a zároveň vzít v úvahu, že zatajit příčinu úmrtí v době sociálních sítí pravděpodobně nebude možné. Oznamit úmrtí lze obecně (např. Oznamujeme, že náš žák [jméno žáka] zemřel). Škola zároveň balancuje zodpovědnost i vůči dalším žákům a rodinám. Pro dobrou postvenci je důležité o tématu mluvit otevřeně, a zachytit tím případně další žáky v riziku sebevražedného jednání. Pro takové účely je vhodné, aby pracovník školy – ideálně ten, který rodinu zná či s ní má dobré vztahy – rodinu kontaktoval a vysvětlil, proč je důležité o sebevraždě mluvit otevřeně. Je zásadní se s rodinou domluvit, jak o situaci mluvit, a pak se podle toho řídit. Může se rodině vysvětlit např. to, že je možné, že se na to nějaký žák zeptá, a škola na to musí nějak reagovat. Pokud rodina ani poté nechce zveřejnit příčinu smrti, ale mezi žáky se o ní šíří různé informace, může škola edukovat o sebevraždě obecně, nikoli ve spojení s daným žákem.

O smrti je potřeba informovat zaměstnance školy, žáky a jejich zákonné zástupce, a to formou přesných informací respektujících přání rodiny, ideálně sdělované v takové formě, v jaké mohou být zveřejněny. Je důležité mít sjednocený postup pro jakékoliv úmrtí ve škole. Mít jiný postup pro úmrtí sebevraždou a jiný např. pro úmrtí dopravní nehodou vede ke zvyšování stigmatizace kolem duševního zdraví.

Komunikace s pedagogy a dalšími zaměstnanci školy

Nejprve by měli být informováni pedagogové a další zaměstnanci školy. Je potřeba pamatovat na to, že i třídní pedagog je v takovou chvíli pozůstalý (příp. i další učitelé). Souběžně mohou běžet

zprávy nejen ve škole, ale také po sociálních sítích. Pracovníci by měli mít prostor pro otázky a měli by dostat informace o možné pomoci pro sebe či pro své žáky. Je vhodné se ujistit, že všichni jsou přítomni, a zajistit, aby informace měli všichni. Informaci předává ředitel školy na rovinu a bez zbytečných detailů.

Komunikace se zákonnými zástupci ostatních žáků

O jakékoli smrti, tedy i smrti sebevraždou je důležité obeznámit i rodiče či zákonné zástupce ostatních žáků. Takové sdělení by mělo vycházet od ředitele školy a mělo by být v souladu s přáním rodiny. Je potřeba jim sdělit, že jejich děti budou o situaci informovány a bude jim nabídnuta podpora, kterou samozřejmě mohou odmítnout.

Komunikace s ostatními žáky

Pedagogové mohou mít obavy, jak tuto zprávu svým žákům sdělit. Ideálně zprávu sdělují třídní učitelé ve svých třídách. Ve třídě, kde žák zemřel, je potřeba myslet na to, že třídní učitel je také přímý pozůstalý, a je vhodné, když při sdělování asistuje pracovník ze ŠPP. Učitel by se měl ujistit, že jsou přítomni všichni žáci, aby všichni dostali stejné informace. Pokud někdo chybí, třídní učitel zodpovídá za dodání těchto informací žákovi hned, jak bude opět ve škole (individuálně a osobně). Všichni učitelé by měli informaci předávat ve stejný čas, aby se předešlo šíření nepřesných informací. Je vhodné používat termín „zemřít sebevraždou“ a vyhnout se spojení „spáchat sebevraždu“. Je vhodné žákům připomenout číslo na Linku bezpečí (116 111) či Linku pro rodinu a školu (116 000).

Celý rozhovor by se měl odehrávat v podpůrném a laskavém duchu. Učitel může na začátku zjistit, zda již třída nějaké informace má, příp. jaké a zda se nešíří zkreslení informace. Je potřeba žákům předat základní informace a pak se ptát, co potřebují oni a dát prostor jim. Žáci mohou mít různé reakce, kromě smutku a lítosti mohou cítit pocity viny, výčitky nebo vztek. Pocity bývají silnější u bližších lidí. Je vhodné nechat žákům prostor pro sdílení jejich myšlenek a pocitů v prostoru, kde je nikdo nesoudí. Je užitečné se žáků ptát na to, co si myslí, případně se pak věnovat tématu truchlení, zármutku a strategiím, jak takovou situaci zvládnout. Žáci tím dostávají zprávu, že je v pořádku o takovém tématu mluvit nahlas a že existuje pomoc.

Vzpomínkové akce

Může se také objevit přání žáků udělat vzpomínkovou akci, rituál či rozloučení se zesnulým žákem. Pro takové účely je vhodné mít připravený jasný postup, který se týká jakéhokoli úmrtí ve škole (není potřeba se chovat specificky v případě sebevraždy, to naopak vytváří stigma). Vzpomínkové akce se mohou objevit buď plánovaně či spontánně. Plánované akce je dobré komunikovat dopředu s rodinou zesnulého žáka (informovat je o tom, že na jejich syna/ dceru vzpomínají spolužáci i učitelé, a vyjádřit tak společné pocity a na akci je pozvat). Spontánní akce a vzpomínání na zemřelého mohou mít formu položení květin, dopisů, plyšáků u skříňky apod. Je dobré zřídit pietní místo a domluvit se s žáky a rodinou na době jeho trvání (obvykle se nechává do pohřbu). Pak je vhodné je z místa odebrat a vědět, co s nimi dělat (ideálně se domluvit s rodinou, zda je bude chtít, nebo se např. darují). S pozůstalými žáky lze dohodnout napsání společného dopisu a jeho předání rodině. Spolupráce žáků a např. třídního učitele umožňuje, aby dopis neobsahoval pro rodinu nevhodný či zraňující obsah. Lepší je akci naplánovat, než aby se spontánně tvořily. Pietní místo by mělo být umístěné tak, aby k němu mohli všichni, ale zároveň ho nemuseli míjet,

pokud nechtějí. Je vhodné se spíše vyhnout trvalým akcím (např. zasazení stromu apod.) a to z důvodu vyhnutí se romantizování sebevraždy. Někteří žáci projeví zájem rozloučit se a jít na pohřeb. Je dobré se v tomto ohledu domluvit s rodinou a na základě toho udělat plán.

Téma sebevražednosti představuje vysokou zátěž na pedagoga, a je proto zásadní věnovat se následně vlastní psychohygieně. V případě, že se pedagog sám necítí delší dobu dobře, je vhodné vyhledat i pro sebe odbornou pomoc.

Na koho se obrátit:

Přehled zdravotních a sociálních služeb najdete zde: <https://psychiatrie.uzis.cz/> nebo zde: <https://www.nzip.cz/vyhledavaci-mapy>

Linka bezpečí

Pro děti a mladistvé do 26 let.

Tel.: 116 111

<https://www.linkabezpeci.cz/>

Rodičovská linka

Pro rodiče, příbuzné, pedagogy a všechny, kteří mají nějakou starost o dítě.

Tel.: 606 021 021

www.rodicovskalinka.cz

Linka pro rodinu a školu

Pro rodiče, příbuzné, pedagogy i děti.

Tel.: 116 000 Web:

www.linkaztracenedite.cz

Poradna Vigvam

Podpora pro rodiny, které zasáhla smrt blízkého, nabízí školám konzultace, vzdělávání a intervenci ve škole v případě úmrtí.

<https://poradna-vigvam.cz/>

Vybrané webové stránky věnující se tématu duševního zdraví:

- Prevence sebevražd - <https://sebevrazdy.cz/>
- Národní ústav duševního zdraví - <https://www.nudz.cz/>
- Duševní zdraví dětí a dospívajících - <https://dzda.cz/>
- Opatruj se - <https://www.opatruj.se//>
- Psychoportál - <https://psychoportal.cz/>
- Národní portál psychiatrické péče - <https://psychiatrie.uzis.cz/>
- Metodický portál MŠMT - <https://www.edu.cz/>
- Reforma psychiatrie - <https://www.reformapsychiatrie.cz/>
- Asociace dětské a dorostové psychiatrie - <https://www.addp.cz/>

<p>Legislativní rámec</p>	<p>Sebevražda není trestný čin, ale navádění k sebevraždě trestným činem je a vztahuje se na něj oznamovací povinnost. Zákony, které jsou relevantní pro tematiku sebevražd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník stanovuje v § 364 až 368 povinnosti, jež má každá fyzická osoba v případě podněcování, schvalování, nadřívání, nepřekažení a neoznámení trestného činu. Paragrafy se vztahují na celou škálu trestných činů, oblast násilných činů páchaných na dětech a na týrání dítěte nevyjímaje (nestačí však podezření). Dále §150 o neposkytnutí pomoci osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví. • Zákon č. 372/2011 Sb., Zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (§5), kdy se poskytuje neodkladná zdravotní péče za účelem zamezení či 24 omezení vzniku náhlých stavů, které bezprostředně ohrožují život nebo by mohly vést k náhlé smrti či vážnému ohrožení zdraví člověka, která ohrožuje sebe nebo své okolí.
----------------------------------	---